

Euroopan
työterveys-
ja työturvallisuus-
virasto

**Työturvallisuuden ja
työterveyden taloudelliset
vaikutukset Euroopan
unionin jäsenvaltioissa**

**Euroopan
työterveys-
ja työturvallisuus-
virasto**

Työturvallisuuden ja työterveyden taloudelliset vaikutukset Euroopan unionin jäsenvaltioissa

Kansallisia prioriteetteja ja ohjelmia käsittelevän teematyöryhmän jäsenet

Itävalta: Ernst Piller
Belgia: Luc van Hamme
Tanska: Jens Jensen
Suomi: Lars-Mikael Bjurström
Ranska: Françoise Murillo
Saksa: Ulrich Riese ja Karl Kuhn
Kreikka: Matina Pissimissi
Irlanti: Sylvia Wood
Italia: Maria Castriotta ja Rita Bisegna
Luxemburg: Robert Klopp
Alankomaat: Rob Triemstra ja Virginia Hoel
Portugali: António Fonseca
Espanja: Margarita Lezcano Núñez ja Teófilo Serrano Beltrán
Ruotsi: Bertil Remaeus ja Elisabet Delang
Yhdistynyt kuningaskunta: Jeanie Cruickshank

Puheenjohtaja: Hans-Horst Konkolewsky
Hankevastaava: Martin den Held
Hankeavustaja: Dagmar Radler ja Usua Uribe
NIA-TNO Alankomaista antoi tukea raportin kirjoittamisessa.

SISÄLLYS

	Page
Yhteenveto	7
1. Johdanto	11
1. osa Työsuojelutoimenpiteiden kustannus- ja hyötynäkökohdat	
2. Kustannusten ja hyötyjen ajankohtaisuus	14
3. Kustannus/hyötyanalyysin vaikutus päätöksentekoon	16
4. Kustannus/hyötyanalyysin tavoitteet	18
2. osa Työturvallisuuden ja työterveyden taloudelliset vaikutukset	
5. Menetelmät ja sisältö	26
6. Työperäisistä sairauksista ja työtapaturmista aiheutuvat kustannukset	28
7. Välineet kustannusten ja hyötyjen arvioimiseksi yrityksissä	32
3. osa Taloudellisten kannustimien käyttö	
8. Tuet	38
9. Taloudelliset seuraamukset täytäntöönpanon osana	42
10. Sosiaalivakuutusjärjestelmiin liittyvät kannustimet	46
11. Sopimuspuolten valinta työsuojelullisin perustein	52
4. osa Euroopan taso	
12. Euroopan tason aloitteet	56
5. osa Päätelmät	
Liitteet.	
Liite I Määritelmät	66
Liite II Lyhenteet	68

YHTEENVETO

Tässä raportissa työturvallisuuden- ja työterveyden taloudellisista vaikutuksista Euroopan unionin jäsenvaltioissa tiivistyvät tulokset toisesta suuresta tiedonkeruuhankkeesta, joka on toteutettu viraston alaisuudessa sen aloitettua toimintansa syyskuussa 1996. Hankkeen tavoitteena on ollut luoda katsaus siihen, millä tavalla taloudelliset tekijät ovat yhteydessä jäsenvaltioiden työsuojelupolitiikan muotoutumiseen.

Hankkeen tulokset osoittavat, että työsuojelutoimenpiteisiin liittyvien kustannusten ja hyötyjen arvioiminen on tullut tärkeäksi useimmissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa ja että kiinnostus sitä kohtaan lisääntyy koko ajan. Samalla olisi myös tiedostettava se, että useimmat jäsenvaltiot korostavat työturvallisuus- ja työterveyspolitiikkansa sisällössä eettisten näkökohtien tärkeyttä.

Työsuojelutoimenpiteiden kustannuksia ja hyötyjä koskevat näkökohdat

Joissakin jäsenvaltioissa taloudellisten vaikutusten arviointi kuuluu perustietoihin, jotka otetaan huomioon poliittisessa päätöksenteossa. Tapa, jolla taloudelliset arviot vaikuttavat päätöksentekoon, vaihtelee kuitenkin eri jäsenvaltioissa. Yleisesti katsoen kustannus/hyötyanalyysit vaikuttavat ratkaisuihin, jotka tehdään pyrittäessä työmarkkinaosapuolten väliseen yksimielisyyteen, vaikka mo-

net jäsenvaltiot korostavat selvästi, että kustannus/hyötyanalyysit eivät ole päätöksenteon tärkein peruste. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että taloudellisten arvioiden avulla saatu selvyys asioista helpottaa toimivien kompromissien tekemistä. Tätä menetelmää käytetään laadunvarmistuskeinona, jonka avulla toimenpiteen tehokkuus arvioidaan järjestelmällisesti.

Työsuojelun taloudelliset vaikutukset

Jotta toimenpiteiden (esimerkiksi uusien säännösten käyttöönoton tai olemassa olevien soveltamisen) vaikutuksista saataisiin käytettäväksi tietoja, monissa jäsenvaltioissa arviointi tehdään tavallisesti ennen lainsäädännön käyttöönottoa (ennakkoarviointi). Joissakin jäsenvaltioissa tällainen ennalta tapahtuva vaikutusten arviointi on rutiininomaista toimintaa ja joissakin tapauksissa se on jopa pakollista. Arviointien laajuus vaihtelee maittain ja se voi vaihdella myös toimenpiteen luonteen ja kyseisen ongelman vakavuuden perusteella. Muiden toimenpiteiden, esimerkiksi kampanjoiden ja vastaavien arviointi on paljon harvinaisempaa.

Toimenpiteitä voidaan arvioida myös jälkepäin (jälkiarviointi). Jälkiarvioinnin tavoitteena voi olla toimenpiteen tehokkuuden ja toimivuuden kokeileminen. Toimenpiteiden käyttöönoton jälkeen tehdyn kustannus/hyötyanalyysin tuloksia voidaan käyttää hyväksi mukautettaessa kyseisiä toimenpiteitä. Tavallisesti arvioinnin kohteena olevat toimenpiteet kuuluvat lainsäädäntöön. Maita, jotka

arvioivat tällä tavoin muuntyyppisiä toimenpiteitä, on vähän.

Ennako- ja etenkin jälkiarvioinnista saatavien hyötyjen toteaminen on vaikeaa. Yksi ongelmista on se, että ennaltaehkäisevien toimenpiteiden hyödyt voivat ilmetä vasta pitkän ajan kuluttua. Yleisesti voidaan sanoa, että koska luotettavat tiedot puuttuvat ja olennaisia tekijöitä on hankala erottaa, hyötyjen arviointi on vaikeaa.

Edellä mainittujen toimintatapojen lisäksi on mahdollista mitata myös jäsenvaltioissa nykyisin käytössä olevien työturvallisuus- ja työterveysjärjestelmien toimivuutta. Tämä voidaan tehdä käyttäen esimerkiksi taloudellista tehokkuutta mittaavia osoittimia.

Tämän mahdollisuuden olemassaolosta huolimatta on todettava, että tämäntyyppinen arviointi ei ole toistaiseksi juuri saanut osakseen huomiota. Useimmissa jäsenvaltioissa ei ole käytettävissä välineitä työturvallisuus- ja työterveysjärjestelmän tehokkuuden arvioimiseksi.

Työsuojelutoimenpiteiden taloudellisten vaikutusten arvioimiseksi on määriteltävä niiden taustalla olevat kustannus- ja hyötykäsitteet. Työsuojelutoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien kustannusten (ennaltaehkäisyyn kustannusten) ja toteuttamisen ansiosta saavutettavien hyötyjen välillä tehdään tavallisesti selvä ero. Kustannusten ja hyötyjen arviointitavat vaihtelevat maittain ja ne voivat vaihdella myös toimenpiteen luonteen perusteella. Vältettyjen sairauksien kustannukset otetaan yleensä

sä huomioon hyötyjen arvioinnissa. Terveystuoto- ja kuntoutuskustannusten aleneminen otetaan arvioinnissa harvemmin huomioon. Kokeemukset tuottavuuteen ja tuotteen laatuun kohdistuvien vaikutusten mittaamisesta ovat kaiken kaikkiaan vähäisiä.

Useimmissa jäsenvaltioissa valtion tai yksityisen sektorin ylläpitämät sairausvakuutusjärjestelmät julkaisevat vuosittaisia tilastoja työtaturmien ja terveyshaittojen määrästä. Tavallisesti saatavilla on myös tilastoja, jotka sisältävät kyseisten työtaturmien ja terveyshaittojen vuoksi menetettyjen työpäivien ja myönnettyjen työkyvyttömyyseläkkeiden määrän. Jäsenvaltiosta riippuen käytävissä voi olla myös muita tietoja. Vaikka onkin hyvin todennäköistä, että kyseiset tilastot eivät sisällä täydellisiä tietoja kaikista työperäisten sairauksien vuoksi aiheutuneista kustannuksista, niitä käytetään usein perustana arvioitaessa työperäisten sairauksien kustannusten prosenttiosuutta bruttokansantuotteesta.

Jotkin jäsenvaltiot arvioivat itse työperäisistä sairauksista aiheutuneiden kustannusten määrän prosentteina bruttokansantuotteesta. Ilmoitetut osuudet vaihtelevat 2,6 prosentista 3,8 prosenttiin. Muiden jäsenvaltioiden osalta arviot tehtiin tätä hanketta varten. Ne perustuvat ilmoitettuihin kokonaiskustannuksiin ja tilastoihin. Näissä tapauksissa osuudet vaihtelivat 0,4 prosentista 4,0 prosenttiin. Mainittujen prosenttiosuuksien osalta on korostettava sitä, että laskentamenetelmien erojen vuoksi jäsenvaltioiden välinen vertailu ja esimerk-

kitulosten valinta niiden keskuudesta ei ole tässä vaiheessa mahdollista.

Yksittäisten yritysten kannalta tärkeämpää on tietää, alentaako tietty investointi työsuojelun kustannuksia. Useimmissa jäsenvaltioissa välineet yritysten auttamiseksi kyseisten arviointien tekemisessä ovat olemassa tai niitä ollaan kehittämässä. Käytettävät välineet kehitetään usein kansallisten hallintojen tuella tai vakuutusrahastoilta saatavan avun turvin.

Pienten ja keskiuurten yritysten osalta on havaittu erityinen ongelma. Näiltä yrityksiltä puuttuu useimmiten kyseisten menetelmien asianmukaiseen soveltamiseen tarvittava rahoitus ja henkilöstö. Suurilla yrityksillä on usein voimavarat, joilla menetelmiä voidaan kehittää itse, tai mahdollisuus rahoittaa yksityisten konsulttiyritysten palkkaaminen kehittämään menetelmät niiden puolesta.

Lopuksi on todettava, että jäsenvaltioista ei ole saatavissa numerotietoja siitä, miten paljon mainittuja riskeistä sekä työsuojelutoimenpiteistä aiheutuvien vaikutusten laskentavälineitä käytetään.

Taloudellisten kannustimien käyttö

Taloudellisia kannustimia voidaan käyttää myös suoraan edistämään ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä. Taloudellisesti vaikuttavat toimenpiteet voidaan jakaa kolmeen päätyyppiin:

— tuet

- seuraamustoimenpiteinä käytetyt taloudelliset rangaistukset ja hallinnollisesti määrätyt sakot
- sosiaalivakuutusjärjestelmien sisältämät kannustimet.

Yksittäisille yrityksille myönnettäviä tukia voidaan käyttää alentamaan ennaltaehkäiseviin työsuojelun parantamistoimenpiteisiin tehdyistä investoinneista työnantajille aiheutuvia kustannuksia, mikä edistää kyseisten toimenpiteiden kehittämistä, myyntiä tai ostoa ja toteuttamista. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että rahallista kannustusta annetaan monissa jäsenvaltioissa alentamalla teknisen tuen kustannuksia tai perustamalla tukiohjelmiä. Veropohjaisia menetelmiä käytetään toistaiseksi suhteellisen harvoin. Kaiken kaikkiaan voidaan kuitenkin todeta, että useimmissa jäsenvaltioissa käytetään myönteisiä kannustimia turvallisten ja terveellisten tuotteiden, tuotantomenetelmien, työn järjestelyjen, laitteiden ja muiden sellaisten kehittämisen, myymisen tai ostamisen edistämiseksi.

Lisäksi havaittiin, että mainitun kaltaisten rahallisten kannustimien vaikutuksia arvioidaan vain muutamissa jäsenvaltioissa. Tukijärjestelyjen tulevaisuuden osalta Euroopassa näyttää vallitsevan erilaisia kehityssuuntauksia. Joissakin jäsenvaltioissa tukimäärärahat ovat paineen alaisina, kun taas toisissa otetaan käyttöön uusia toimenpiteitä.

Toinen rahallisen kannustuksen tyyppi, jolla yrityksiä taivutellaan toteuttamaan työsuojelutoimenpiteitä, sisältää lakien täytäntöönpanoon kuuluvia ta-

loudellisia rangaistuksia (oikeusistuimien määrääminä) ja hallinnollisia sakkorangaistuksia (tarkastusviranomaisten määrääminä). Jäsenvaltioilla on pitkälle kehitetyt järjestelmät taloudellisten rangaistusten ja hallinnollisten sakkorangaistusten määräämiseksi yksittäisille yrityksille. Taloudellisia rangaistuksia käytetään kuitenkin ilmeisen säästeliäästi. Täytäntöönpanotoimenpiteiden päätavoitteena on, että yritykset noudattaisivat voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Jotkin jäsenvaltiot ilmoittavat, että taloudelliset rangaistukset ovat liian lieviä toimiakseen pelotteena, ja ne ovat ryhtyneet toimiin kyseisten rangaistusten korottamiseksi. Lisäksi kiinnostus hallinnollisten sakkorangaistusten määräämiseksi näyttää lisääntyvän, jolloin sen sijaan tai sen lisäksi, että rikkomuksia käsiteltäisiin oikeudessa, viranomaiset määräävät rangaistuksia itse.

Vakuutusjärjestelmillä, joita voivat pitää yllä joko julkiset viranomaiset, työmarkkinaosapuolet tai yksityiset järjestöt, voi olla työturvallisuuden ja työterveyden parantamisessa tärkeä tehtävä, koska työperäisten sairauksien ja tapaturmien määrän alentaminen on niiden välittömän edun mukaista. Vakuutus työperäisten sairauksien tai tapaturmien varalta on usein säädetty lailla pakolliseksi. Tämä ei tarkoita välttämättä sitä, että vakuutus tapaturmien varalta on kansallisen sosiaaliturvajärjestelmän osa. Joissakin jäsenvaltioissa julkisen valvonnan alaiset (osittain julkiset) yksityiset vakuutusyhtiöt vastaavat näistä vakuutuksista.

Vakuutusmaksujen kantaminen antaa mahdollisuuden luoda taloudellisia kannustimia ennalta ehkäisevien toimien edistämiseksi yrityksissä. Enemmistö Euroopan unionin jäsenvaltioista käyttää pakollisiin sosiaalivakuutusjärjestelmiin sisältyviä taloudellisia kannustimia. Jäsenvaltioiden ilmoitusten mukaan kannustimia on monenlaisia. Työtäpaturmien ja työperäisten sairauksien varalta otettujen vakuutusten maksujen erilaistaminen on yleisimpiä kannustimia. Jäsenvaltiot eivät yleensä odota suuria muutoksia tapahtuvaksi näiden kannustimien tasossa tai luonteessa, vaikka kehitys näyttäisi suuntautuvan vakuutusmaksujen eriyttämiseen entistä enemmän.

Vakuutuksia työperäisten sairauksien ja tapaturmien varalta sisältyy pakollisten sosiaalivakuutusjärjestelmien lisäksi toisinaan myös vapaaehtoiisiin yksityisiin vakuutusjärjestelmiin. Myös viimeksi mainituissa yleisimmin käytetty väline on vakuutusmaksun eriyttäminen. Laajuus, jossa yksityisten vakuutusjärjestelmien on edistettävä terveyttä ja turvallisuutta taloudellisia kannustimia käyttämällä, on rajallinen. Eryteisesti pienempien yritysten osalta vakuutuksen hinta riippuu pikemminkin koko alan korvausvaatimuksiin liittyvistä kokemuksista kuin yksittäisen organisaation työterveys- ja työturvallisuusjärjestelyjen toimivuutta koskevasta arviosta.

Melko uusi ja erilainen tapa edistää työturvallisuutta ja työterveyttä yrityksissä koskee julkisia viranomaisia niiden toimiessa ikäänkuin yksityisinä organisaatioina ja valitessa urakoitsijoita tai tuotteiden, tavaroiden ja palvelujen toimittajia käyt-

täen perusteena yritysten työturvallisuuteen ja työterveyteen liittyvää toimintaa. Tämä menettely merkitsee toisinaan melkoisesti säännöksiin pitäytävää toimintatapaa. Julkiset organisaatiot voivat esimerkiksi vaatia, että sen sopimuskumppanin on noudatettava lakisääteisiä työsuojelumääräyksiä, tai sopimusten tekeminen voi olla kiellettyä sellaisen yritysten kanssa, joiden on todettu rikkoneen työsuojelumääräyksiä. Julkiset viranomaiset voivat jopa edellyttää säädöksissä vahvistettuja työsuojelun vähimmäisstandardeja pitemmälle menevien vaatimusten noudattamista tai vaatia ryhtymistä erityistoimiin, jotka lisäävät käytännön turvallisuuden ja terveyden edistämistä työpaikalla (esimerkiksi koulutusohjelmien tai kampanjoiden toteuttamista).

Euroopan tason aloitteet

Viimeinen tässä tutkimuksessa käsitelty aihe liittyy jäsenvaltioille esitettyyn kysymykseen työturvallisuuden ja työterveyden taloudellisia näkökohtia koskevista aloitteista, joita Euroopan tasolla voitaisiin toteuttaa. Jäsenvaltioista monet mainitsivat erityisesti tarpeen vaihtaa tietoja kansallisten viranomaisten toteuttamien toimenpiteiden kustannuksien ja hyötyjen arvioinnista. Kansallisen tason toimintatapojen kehittämisen osalta monet jäsenvaltiot ovat sitä mieltä, että tarvitaan toimintatapa, jolla voitaisiin arvioida EU:n direktiivien soveltamisen vaikutuksia yhteisin perustein, niin että vertailujen tekeminen tulisi mahdolliseksi.

Useat jäsenvaltiot esittävät yritysten tasolla käytettävien menettelytapojen tai välineiden kehittämistä. Jotkin jäsenvaltiot painottivat yksinkertaisten kustannus/hyötyanalyysimallien tärkeyttä, joita myös pienet ja keskisuuret yritykset voisivat käyttää päivittäisessä toiminnassaan.

Useimmat jäsenvaltiot tukevat taloudellisia kannustimia koskevien tietojen levittämistä. Jotkin jäsenvaltiot kehittivät lisäämään tutkimusta ja kokemusperäisten todisteiden levittämistä vakuutuksiin liittyvien kannustinjärjestelmien tehokkuudesta.

1

JOHDANTO

Yksi Euroopan työturvallisuus- ja työterveysviraston tärkeimmistä tehtävistä on tukea Euroopan unionin jäsenvaltioiden välistä tietojen vaihtoa. Tämän tehtävän toteuttamisessa käytettävä tärkeä väline on erityisaiheita koskevien tiedonkeruuhankkeiden toteuttaminen. Tämä työturvallisuuden ja työterveyden taloudellisia vaikutuksia koskeva raportti on yhteenveto järjestyksessä toisesta suuresta tiedonkeruuhankkeesta, joka on toteutettu viraston toimeksiannosta sen aloitettua toimintansa syyskuussa 1996.

Raportti perustuu kyselylomakkeeseen, jonka ovat yhteistyössä laatineet edustajat kaikista Euroopan unionin jäsenvaltiosta sekä sitten siihen saaduista vastauksista kaikista jäsenvaltioista. Vastauksissa otetaan huomioon myös työmarkkinaosapuolten ja muiden järjestöjen näkemykset. Jäsenvaltioiden täydelliset vastaukset ovat viraston Internet-sivuilla.

Tämän hankkeen tavoitteena on ollut laatia yleiskatsaus siitä, mikä yhteys taloudellisilla seikoilla on työturvallisuus- ja työterveyspolitiikan syntymiseen jäsenvaltioissa. Tämä kertomus on myös perustana valittaessa tällä alueella toteutettavia uusia toimia.

Työturvallisuuteen ja työterveyteen liittyvien kustannusten ja hyötyjen arviointi on herättänyt muuttaman viime vuoden aikana suurta kiinnostusta. Aiheesta järjestettiin suuri kansainvälinen konferenssi vuonna 1997, kun Alankomaat toimi Euroopan unionin puheenjohtajavaltiona. Lisäksi

Työturvallisuutta ja työterveyttä käsittelevä Luxemburgin neuvoo-antava komitea otti esille tähän liittyvän aiheen. Se perusti teematyöryhmän "Työturvallisuutta ja työterveyttä koskevan lainsäädännön sosioekonominen arviointi" ja antoi sille tehtäväksi esittää komitealle kertomuksen tästä aiheesta. Lisäksi otettiin huomioon suunniteltu Euroopan komission rahoittama SHAPE-hanke, jotta estettäisiin toimintojen päällekkäisyys.

Tässä viraston ja sen yhteistyöverkoston hankkeessa otettiin huomioon konferenssin ja neuvoo-antavan komitean työn tulokset, mutta samalla sen tavoitteena oli aiheen käsittelyn laajentaminen monista eri syistä. Ensiksi on huomattava, että työsuojelun parantamista ei voi tarkastella suppeasti vain kustannuksia ja hyötyjä tuottavana teknisenä toimintana. Kustannusten ja hyötyjen perusteella voidaan vain helpottaa keskustelua toimenpiteiden tärkeysjärjestyksestä. Toiseksi, myös monet muut taloudelliset seikat ovat työturvallisuuden ja työterveyden kannalta tärkeitä, esimerkiksi taloudellisten kannustimien (tukien ja taloudellisten seuraamusten) osuus sekä kansallisten ja muiden vakuutusjärjestelmien mahdollinen osuus.

Nyt tarkasteltavana olevan hankkeen tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, mikä osuus taloudellisilla tekijöillä on kansallisen tason työsuojelupolitiikan muotoutumisessa. Nämä tekijät voivat olla hyvin monenlaisia. Tässä kertomuksessa tuodaan esiin niistä seuraavat:

— työsuojelutoimenpiteiden nykyiset kustannus- ja hyötynäkökohdat esimerkiksi siltä kannalta,

miten tärkeinä kustannuksia ja hyötyjä jäsenvaltioissa pidetään ja miten kustannus/hyötyanalyysi vaikuttaa työsuojelupolitiikan kehittymiseen. Lähemmin tarkastellaan tämäntyyppisen analyysin hyödyntämistä käytännössä työsuojelupolitiikan kehittämistyössä (missä määrain kustannus/hyötyanalyysiä käytetään ennen toimenpiteitä ja niiden jälkeen)

- toiseksi tarkastellaan kustannus/hyötyanalyysin sisältöä (eli osatekijöitä). Lisäksi kertomuksessa luodaan yleiskatsaus työturvallisuuden ja työterveyden taloudellisten vaikutusten arviointia koskeviin kansallisiin käytäntöihin, jotka liittyvät erityisesti työperäisistä terveydellisistä riskeistä aiheutuviin kustannuksiin. Tarkoituksena on myös antaa tietoja siitä, missä määrain kustannus/hyötyanalyysiä käytetään yritysten tasolla
- kolmanneksi raportissa luodaan yleiskatsaus siihen, miten muita taloudellisia kannustimia kuten tukia, määräyksien täytäntöönpanoon liittyviä taloudellisia seuraamuksia ja vakuutusjärjestelmiin kuuluvia kannustimia sovelletaan. Tietoja annetaan myös esimerkkeinä käytännöistä joiden mukaan jäsenvaltiot valitsevat sopimuskumppaneitaan niiden työsuojelullisten saavutusten perusteella
- lopuksi esitetään yhteenveto jäsenvaltioiden tekemistä ehdotuksista aiheiksi, joita voitaisiin käsitellä Euroopan tasolla.

1. osa

TYÖSUOJELUTOIMENPITEIDEN KUSTANNUS- JA HYÖTYNÄKÖKOHDAT

2

KUSTANNUSTEN JA HYÖTYJEN AJANKOHTAISUUS

Euroopalla on työturvallisuuden ja työterveyden parantamisen alalla pitkät perinteet. Kansallisen ja Euroopan tason toimenpiteet ovat johtaneet suhteellisen korkeatasoiseen työntekijöiden turvaan. Uusien toimenpiteiden soveltamiseen liittyvät taloudelliset näkökohdat otetaan yleensä huomioon tavalla tai toisella, mutta useimmiten se tapahtuu epäsuorasti.

Tällä hetkellä kiinnostus työsuojelutoimenpiteiden kustannusten ja hyötyjen arvioimiseen on suuri. Monet jäsenvaltiot ilmoittavat, että taloudelliset vaikutukset ovat nykyisin tärkein tekijä. Toisissa jäsenvaltioissa kiinnostus kustannus/hyötyanalyysiin kasvaa. Vain muutamat maat ilmoittavat, että aihe ei ole merkittävä tai sen tärkeys ei ole lisääntymässä.

Jotkin maat pyrkivät lisäämään yleistä tietoisuutta työturvallisuuden ja työterveyden hyödyistä toteuttamalla esimerkiksi kampanjoita, joiden tavoitteena on korostaa yrityksille turvallisuuden ja terveellisyyskorkean tason tärkeyttä työelämässä (Yhdistynyt kuningaskunta). Kustannuksia ja hyötyjä koskevaa tietoa levitetään monissa maissa. Työntantajien todetaan olevan kiinnostuneita välineistä, joilla kustannuksia ja hyötyjä on mahdollista arvioida yritystasolla. Joissakin maissa (Suomessa, Alankomaissa) kansalliset viranomaiset pyrkivät lisäämään tätä kiinnostusta tukemalla yritystason

kustannusten ja hyötyjen arviointivälineiden kehittämistä.

Kiinnostuksen lisääntyminen ei yllätä, koska työsuojeluinvestoinnit edellyttävät rahan ja työvoiman osoittamista siihen niin yritysten tasolla kuin kansallisesti ja kansainvälisesti. Kustannustehokkuuteen liittyvät näkökohdat ovat siksi tärkeitä. Arviointia vaikeuttava tekijä on se, että kyseisistä toimenpiteistä yksittäiselle yritykselle tai koko yhteiskunnalle koituvat hyödyt eivät tule aina välittömästi ilmi.

Työmarkkinaosapuolten kanssa käytävissä toimita koskevista keskusteluissa otetaan usein esille kysymys kustannuksista ja hyödyistä. Keskustelun aiheena ovat erityisesti odotettavissa olevat korkeat kustannukset ja vaikutukset pieniin ja keskisuuriin yrityksiin.

Vaikka kustannus/hyötyanalyysiä pidetään useimmissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa yleensä tärkeänä, myös eettisten näkökohtien tärkeyttä korostetaan. Toimenpiteillä saavutettavan taloudellisen hyödyn ei odoteta välttämättä aina olevan niistä aiheutuvia kustannuksia suurempia, koska yhteiskunnalliset riskit voivat olla monissa tapauksissa niin suuria, että toimiin on pakko ryhtyä.

Onko työterveys- ja työturvallisuustoimenpiteistä aiheutuvien kustannusten ja hyötyjen arviointi ajankohtainen ja tärkeä keskustelunaihe? Millaista kehitystä odotetaan tulevaisuudessa?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ aihe ei ole erityisen ensisijainen ➤ hyötyihin kiinnitetään tavallisesti vähän huomiota ➤ pk-yrityksille aiheutuviksi arvellut korkeat kustannukset ovat usein esillä poliittisissa keskusteluissa ➤ kustannusten arvioinnin merkitys lisääntyy 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ aihe on nykyisin tärkeä ja tulevaisuudessa se on poliittisesti merkittävä ➤ taloudelliset resurssit ovat niukat, joten toimenpiteiden kustannustehokkuus on osoitettava 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kahdenlaisten kustannusten määrää kiinnostaa: sairauksista yhteiskunnalle aiheutuvat yleiset kustannukset ja uusista määräyksistä yrityksille aiheutuvat kustannukset ➤ työoloja koskevan lain muutosten kustannuksista liike-elämälle on käyty keskustelua lehdistössä ➤ työmarkkinaosapuolten kiinnostuksen odotetaan pysyvän ennallaan 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kiinnostus lisääntyy ja se kohdistuu ennen kaikkea työolojen merkitykseen kansantalouden kannalta ➤ työsuojeluviranomaiset edistävät keskustelua kehittämällä yritysten käyttöön tarkoitettuja malleja ➤ henkisen hyvinvoinnin ja ergonomian taloudelliset vaikutukset ovat herättäneet työsuojeluun liittyvää keskustelua 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ aiheen merkitys kansallisella tasolla on vähitellen lisääntymässä ➤ kustannus/hyötyanalyysiä pidetään tärkeänä seikkana, joka saa työmarkkinaosapuolet ja yritykset parantamaan työsuojelua. Sen ansiosta kaikki kustannukset ja hyödyt saadaan näkyviin
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kustannusten ja hyötyjen arviointi on tärkeä aihe ➤ työsuojelun alalla toteutetuista toimenpiteistä koituvia taloudellisia hyötyjä koskevien todisteiden merkitys sekä yksittäisille yrityksille että kansantaloudelle kasvaa 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kustannusten ja hyötyjen arvioinnin tärkeys lisääntyy ➤ kustannus/hyötyanalyysin tulosten odotetaan tulevaisuudessa motivoivan työnantaja parantamaan työympäristöä entistään enemmän 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ työturvallisuus ja työterveys on vasta nyt tulossa laajan julkisen mielenkiinnon kohteeksi ja huomioita kiinnitetään oikeudellisiin ja sosiaalisiin kysymyksiin ➤ työnantajien mielenkiinto työturvallisuus- ja työterveysasioita koskeviin kustannus/hyötyanalyysiin on lisääntynyt 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ aiheen tärkeys lisääntyy ➤ EU:n säännösten vaikutukset pk-yrityksiin (joita Italian yrityksistä suurin osa on) selvittäväälle tutkimukselle on myönnetty rahoitus 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kiinnostus työsuojelusta aiheutuvien kustannusten (ei hyötyjen) arviointiin lisääntyy
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kustannusten ja hyötyjen arvioinnin tärkeys lisääntyy. Tämän suuntauksen odotetaan jatkuvan (esimerkiksi tutkimuksen, tiedon levittämisen jne. muodossa) ➤ aihe on tärkeä kahdella tavalla: <ul style="list-style-type: none"> – kustannus/hyötynäkökohdat voivat kannustaa yrityksiä parantamaan työsuojelua – markkinanäkökohtien lisääminen voisi tukea pyrkimystä vähentää yksityiskohtaista sääntelyä, kun työnantajien kiinnostus aiheeseen kasvaa 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kustannusten arviointi on tärkeää, koska ne rasittavat sekä sosiaaliturvajärjestelmää että yrityksiä ja voivat vaikuttaa kilpailukykyyn ➤ hyötyjä ei oteta keskustelussa riittävästi huomioon 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ aihe ei herätä yleistä kiinnostusta. Etusijalla ovat oikeudelliset ja moraaliset perusteet ➤ työnantajien kannalta kiinnostus taloudellisiin arviointivälineisiin on huomattava 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ työturvallisuus- ja työterveysviranomaiset ovat lisääntyneesti kiinnostuneita tiedottamaan yleisölle työolojen parantamisesta ➤ kustannus/hyötyanalyysiä käyttämällä ➤ työnantajat ovat kiinnostuneita kustannusten ja hyötyjen arviointimalleista 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ aihe säilyi todennäköisesti ajankohtaisena ➤ lainsäädäntöön kohdistuva kustannus/hyötyanalyysi on rutiinimaista ➤ vuosittain tehdään 15–35 analyysiä

3

KUSTANNUS/HYÖTYANALYYSIN VAIKUTUS PÄÄTÖKSENTEKOON

Kuten 2. luvussa osoitettiin, kiinnostus kustannus/hyötyanalyysiin lisääntyy. Toinen mielenkiintoinen aihe on, onko kustannus/hyötyanalyysillä todellista vaikutusta uusia toimenpiteitä koskeviin päätöksiin ja millainen sen vaikutus päätöksiin on. Taloudellisen vaikutuksen arvioinnin tärkeys voidaan havaita vain sikäli, kun se vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon.

Jäsenvaltioiden aloitteissa uuden lainsäädännön luomiseksi tai nykyisen lainsäädännön muuttamiseksi otetaan tavallisesti huomioon niiden mielipiteet, joihin toimenpide vaikuttaisi. Uusia aloitteita koskevissa keskusteluissa työmarkkinaosapuolten kanssa taloudelliset näkökohdat ovat yleensä tavalla tai toisella esillä.

Joissakin jäsenvaltioissa (Tanskassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa) taloudellisten vaikutusten arviointi kuuluu perustietoihin, jotka otetaan huomioon poliittisessa päätöksenteossa. Se, miten taloudelliset arviot vaikuttavat päätöksentekoon, vaihtelee kuitenkin jäsenvaltioittain. Kustannus/hyötyanalyysi vaikuttaa yleensä ratkaisuihin, joita tehdään pyrittäessä työmarkkinaosapuolten väliseen yksimielisyyteen (Espanja, Tanska).

Monet jäsenvaltiot ilmoittavat kuitenkin selvästi myös, että kustannus/hyötyanalyysi ei ole tärkein päätöksentekoon vaikuttava tekijä. Vaikuttaa siltä,

että taloudellisten arvioiden asioita selkeyttävä vaikutus helpottaa toimivien kompromissien tekemistä (Tanska). Menettely, jolla kustannuksia ja hyötyjä arvioidaan, toimii laaduntarkastuksena, jossa ratkaisun tehokkuus arvioidaan uudelleen.

Joissakin jäsenvaltioissa taloudellisten vaikutusten arvioinnin tarkoituksena on erityisesti lainsäädännön tehokkuuden parantaminen ja sen varmistaminen, että taloudellisia rasitteita ei lisätä tarpeettomasti (Alankomaat). Arviointimenettelyn käyttö antaa mahdollisuuden parantaa sosioekonomista tasapainoa, kun taloudelliset seuraukset otetaan järjestelmällisesti huomioon.

Tähän saakka on oletettu, että kustannus/hyötyanalyysi vaikuttaa päätöksentekoon vain, jos käytetään vahvistettua menetelmää. Sen vaikutus päätöksentekoon voi kuitenkin olla huomattava myös, vaikka vahvistettuja menetelmiä ei olisikaan (Ranska).

Useimmat jäsenvaltiot ovat lisäksi sitä mieltä, että kustannus/hyötyanalyysillä tulee edelleen olemaan tärkeä osa työsuojelupolitiikan kehittämisessä ja että sen merkitys voi jopa kasvaa.

Näin ollen voidaan päätellä, että useimmissa jäsenvaltioissa taloudellisilla näkökohdilla on tavalla tai toisella huomattava merkitys keskusteltaessa työsuojelutoimenpiteisiin tai työsuojelua koskevaan lainsäädäntöön liittyvistä uusista aloitteista. Kustannus/hyötyanalyysi on usein mukana laadittaessa uutta lainsäädäntöä ja suoritettaessa lopullisten lainsäädäntöehdotusten "hienosäätöä". Kuitenkin voidaan myös mainita, että merkkejä uuden

lainsäädännön luomisesta pelkästään taloudellisin perustein ei ole havaittavissa.

Missä määrin kustannus/hyötyanalyysien tulokset vaikuttavat lopullisiin päätöksiin hyväksyttäessä lainsäädäntö- tai muita aloitteita? Onko todennäköistä, että niiden merkitys kasvaa tulevaisuudessa?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kireän budjettitilanteen vuoksi odotetaan, että julkisille varoille lisärasitteita merkitseviä toimenpiteitä tullaan rajoittamaan ↳ kustannusarvioiden merkitys lisääntyy 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kustannus/hyötyanalyysi ei kuulu tärkeimpiin päätöksenteon perusteisiin, tärkeämpinä pidetään moraalisia näkökohtia ja yleistä tietoisuutta ↳ kustannus/hyötyanalyysin tarkoitus on saada työnantajat vakuuttuneiksi työsuojelupolitiikan noudattamisen tärkeydestä ja siitä, että se ei heikennä niiden kilpailukykyä. Sen tavoitteena on myös osoittaa poliittisille päätöksentekijöille, että ennaltaehkäisy on investointi 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ teollisuudelle aiheutuvat kustannukset ovat merkittäviä tehtäessä poliittisia päätöksiä ↳ väitteet kustannusten kohtuuttomuudesta on perusteltava, mikä helpottaa kompromissien tekemistä työmarkkinaosapuolten kanssa ↳ menettely on keino tarkastaa ehdotusten laatu ↳ tulevaisuudessa ei odoteta muutoksia 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ analyysien merkitys ja laatu riippuu päättäjien tarpeista kussakin tapauksessa ↳ parhaimmillaan analyysi vaikuttaa valmisteluun. Ehdotuksista keskustellaan usein työmarkkinaosapuolten kanssa, jolloin taloudelliset tekijät otetaan huomioon, erilliset kustannus/hyötyanalyysit eivät ole välttämättä tärkeitä ↳ tulevaisuudessa kustannus/hyötyanalyysin merkitys todennäköisesti kasvaa 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ vaikka menettelyä ei ole virallistettu, taloudellisten vaikutusten analysointi on tärkeää. Inhimillisten ja yhteiskunnallisten näkökohtien merkitys on kuitenkin myös ensisijainen ↳ neuvottelu, jossa työmarkkinaosapuolet ilmoittavat kantansa inhimillisistä, yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista, on pakollinen ↳ taloudellisten vaikutusten arviointia tullaan todennäköisesti kehittämään
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ tulokset vaikuttavat uuden työsuojelulainsäädännön määräysten sanamuotoon joustavuuden ja kustannustehokkuuden aikaansaamiseksi yrityksissä ja samalla sen varmistamiseksi, että työsuojelumääräykset saadaan työntekijöiden kannalta erittäin tehokkaiksi 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ ne eivät vaikuta uuden lainsäädännön hyväksymistä tai hylkäämistä koskeviin päätöksiin, mutta monissa tapauksissa ne vaikuttavat huomattavasti päätökseen tietyn säännöksen tai muun aloitteen laajuudesta tai ankaruudesta ↳ tulevaisuudessa niiden vaikutuksen odotetaan lisääntyvän 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kustannus/hyötyanalyysi ei tällä hetkellä muodollisesti ole päätöksentekoprosessin osa, vaikka toimenpiteiden taloudellinen vaikutus otetaan jossain määrin huomioon politiikan suunnittelussa ↳ tämän alan kehittämisessä tarvitaan tulevaisuudessa suurempaa analyttistä täsmällisyyttä 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ työsuojelukustannusten ja hyötyjen arvioinnin merkitys lisääntyy, Italian parlamentti korosti äskettäin kustannus/hyötyanalyysin tarvetta ↳ työ- ja terveysministeriöt pyrkivät löytämään yhtenäiset perusteet julkisten varojen käytön järjipäistämiseksi 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kustannus/hyötyanalyysin vaikutus päätöksentekoon politiikan kehittämisvaiheessa on vähäinen
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kustannus/hyötyanalyysin tulokset voivat vaikuttaa päätöksentekoon, erityisesti jos ne mahdollistavat taloudellisten seurausten ottamisen huomioon järjestelmällisemmin, mikä lisää sosioekonomista tasapainoa ↳ kustannus/hyötyanalyysin merkitys kasvaa tulevaisuudessa 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ hallitus ja työmarkkinaosapuolet keskustelevat työsuojeluun liittyvän lainsäädännön kehittämisestä, ja taloudelliset sekä yhteiskunnalliset näkökohdat otetaan huomioon 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ arviot vaikuttavat tavallisesti päätöksiin, jotka tehdään työmarkkinaosapuolten kanssa käytävissä yhteisiä ratkaisuja koskeissa neuvotteluissa ↳ taloudellisista perusteista ei odoteta tulevan ratkaisevia tekijöitä työsuojelun alalla ↳ säännösten laatua pyritään parantamaan muun muassa arvioimalla niiden taloudellisia vaikutuksia 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kustannukset vaikuttavat jonkin verran päätöksentekoon ↳ tulevaisuudessa kustannusten ja hyötyjen merkitys todennäköisesti kasvaa 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kustannus/hyötyanalyysi kuuluu tietoihin, jotka otetaan huomioon tehtäessä lainsäädäntöehdotuksia koskevia päätöksiä ↳ muutoksia ei odoteta tapahtuvaksi

KUSTANNUS/HYÖTYANALYYSIN TAVOITTEET

Kuten 2. ja 3. luvun perusteella voi päätellä, taloudellisten näkökohtien merkitys työturvallisuuden ja työterveyteen liittyvien toimenpiteiden toteuttamisessa kasvaa. Tavallisesti nämä näkökohdat koskevat uutta lainsäädäntöä tai olemassa olevan lainsäädännön muutoksia. Tässä luvussa käsitellään erityyppisiä kustannus/hyötyanalyysijä. Niissä voidaan erottaa

- ennen työsuojelutoimenpiteiden toteuttamista tehtävät arviot
- työsuojelutoimenpiteiden toteuttamisen jälkeen tehtävät arviot
- työturvallisuus- ja työterveysjärjestelmien taloudellista tehokkuutta osoittavat indikaattorit.

4.1 Kustannusten ja hyötyjen arviointi ennen toimenpiteiden toteuttamista

Toimenpiteiden (esimerkiksi uusien tai muutettujen säännösten) vaikutuksia koskevien tietojen saamiseksi käyttöön on monissa jäsenvaltioissa tavallista suorittaa arviointi ennen lainsäädännön käyttöönottoa (ennakkoarviointi).

Joissakin jäsenvaltioissa (Yhdistynyt kuningaskunta, Tanska) tällainen vaikutusten ennakkoarviointi on usein tavanomaista ja joissakin tapauksis-

sa jopa pakollista. Taloudellisilla näkökohdilla voi olla merkitystä. Joissakin maissa työmarkkinaosapuolten osallistuminen menettelyyn kuuluu asiaan. Kustannukset ja hyödyt voivat olla esillä neuvotte- luissa.

Jäsenvaltioiden välillä on eroja siinä, missä määrin tietynlaista uutta lainsäädäntöä arvioidaan. Esimerkiksi Tanskassa EU:n direktiivien muuttamista osaksi kansallista lainsäädäntöä ei arvioida, vaikka joissakin muissa jäsenvaltioissa niin tehdään. Kampanjoita ja vastaavia arvioidaan yleensä paljon vähemmän.

Arvioiden kattavuus vaihtelee maittain ja se voi vaihdella myös toimenpiteiden luonteen sekä kyseisen ongelman vakavuuden mukaan.

Uuden työsuojelulainsäädännön tai sitä koskevien uusien aloitteiden taloudelliset vaikutukset voidaan arvioida kansallisella tasolla, alakohtaisesti ja yrityskohtaisesti. Useimmissa jäsenvaltioissa painopiste on kansallisen tason kustannuksissa ja hyödyissä. Näissä tapauksissa arvioidaan viranomaisiin ja/tai kansantalouteen kohdistuvat kustannukset. Joissakin jäsenvaltioissa (Suomi, Yhdistynyt kuningaskunta) jaottelu tehdään talouden tai teollisuuden alojen mukaan. Yksityisille yrityksille aiheutuvia seurauksia arvioidaan vain joissakin maissa erityistapauksissa. Joissakin jäsenvaltioissa pk-yrityksille aiheutuvat seuraukset ovat kuitenkin selvästi osa ennakkoarviointimenetelyä (Saksa, Suomi, Yhdistynyt kuningaskunta).

Arvioivatko kansalliset työsuojeluviranomaiset toimenpiteiden kustannuksia ja/tai hyötyjä ennen niiden toteuttamista? Tapahtuuko tämä vakiintuneen menettelyn mukaisesti? Odotetaanko tässä tapahtuvaksi muutoksia?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> liittovaltion talousarvioon ja alueellisten viranomaisten talousarvioihin vaikuttavien taloudellisten seurausten arviointi on pakollista työsuojelumääräyksistä yksityiselle sektorille aiheutuvia kustannuksia ei arvioida muutoksia ei odoteta tapahtuvaksi 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> teknisten tai lääkinnällisten valvontaviranomaisten toteuttamista toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten ja hyötyjen ennakkoarviointia ei tehdä kun kustannuksia on arvioitava, työnantajat ja kyseinen ala ovat avainasemassa 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> sosioekonomisten kustannusten arviointi on ollut pakollista vuodesta 1981 suuntaviivoja ja kampanjoita ei arvioida säännöllisesti, EU:n direktiiveihin liittyviä arvioita ei tehdä arvioinnit toteutetaan yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> uudet säännökset on arvioitava osana valmistelutyötä. Kampanjoiden taloudellisia vaikutuksia ei arvioida säännöllisesti arviot tehdään kansantalouden ja julkistalouden näkökulmasta, mutta toimiala- ja/tai yrityskohtaiset arviot olisi usein syytä ottaa huomioon tavoitteena on lisätä kustannus/hyötyanalyysin merkitystä 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> uusien säännösten vaikutuksen arviointi mahdollisimman tarkoin on nyt pakollista kansallisella tasolla, tämä ei koske säännöksiä, joiden merkitys on vähäinen arviointien toteuttaminen on vaikeaa kampanjat arvioidaan ennalta kohderyhmien tarpeiden selvittämiseksi, arviointiin kuuluvat taloudelliset näkökohdat
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> tarpeellisuus ja tehokkuus arvioidaan käyttäen luetteloa, joka sisältää erityisesti pk-yrityksille aiheutuvat kulut ja hyödyt säännösten kustannusvaikutukset on osoitettava, koska ne vaikuttavat sekä viranomaisiin että yrityksiin työsuojelutoimenpiteistä aiheutuvien kustannusten ja hyötyjen arviointi ei perustu rutiineihin menetelmät ovat kehitteillä 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> valtion budjettiin vaikuttavat taloudelliset seuraukset on arvioitava aina, kun uutta lainsäädäntöä otetaan käyttöön muut kustannus/hyötynäkökohdat arvioidaan tavallisesti SYAEssa käytyjen keskustelujen yhteydessä muiden kuin lainsäädännöllisten toimenpiteiden (kampanjoiden, julkaisujen, koulutuksen jne.) kustannuksia ei tavallisesti arvioida 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ennakkoarviointeja ei tehdä kustannus/hyötyanalyysin odotetaan tulevan yleisemmäksi välineeksi, kun tämän alan metodologiat tulevaisuudessa kehittyvät 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ennakkoarviointeja ei tehdä 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ennakkoarviointeja ei tehdä
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> uudet säädökset ja säästöjen muutokset arvioidaan pakollisten menettelyjen mukaisesti, laajoja arviointeja tehdään kuitenkin vain, jos kustannusten odotetaan kohoavan suuriksi työsuojelumääräysten ennakkoarviointi on toteutettu kahdesti, kansallisella tasolla ja alakohtaisesti 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> arvioita ei tehdä säännöllisesti, ne riippuvat tavoitteista tavallisesti ennakoitavissa olevat hyödyt sisältyvät arviointiin viranomaisille aiheutuvat kustannukset arvioidaan 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> lainvoimaisten säännösten osalta taloudelliset vaikutukset on arvioitava käymällä läpi tarkistusluettelo työsuojelutoimenpiteiden osalta noudatetaan menettelyä, jossa kustannuksista keskustellaan 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> arviot on pitkään tehty vakiintuneen käytännön mukaisesti (laissa säädetyllä tavalla) kustannuslaskelmat tehdään kansallisella tasolla 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> kustannus/hyötyanalyysi on vakiintunut osa lainsäädännön kehittämistä arviot koskevat koko yhteiskuntaa, mutta ne osoittavat aina erikseen teollisuudelle aiheutuvia kustannuksia ja ne voidaan pilkkoa alakohtaisesti

4.2 Kustannusten ja hyötyjen arviointi toimenpiteiden toteuttamisen jälkeen

Jäsenvaltioilta kysyttiin tietoja toimenpiteiden toteuttamisen jälkeen tehdyistä taloudellisista arvioista. Jälkiarvioinnin tarkoituksena voi olla toimenpiteen tehokkuuden testaaminen arvioinnin tuloksia hyväksi käyttäen. Tavallisesti tällaisen arvioinnin kohteena on lainsäädäntö. Tätä arviointitapaa sovelletaan muihin toimenpiteisiin vain muutamissa jäsenvaltioissa (Tanskassa arvioidaan kampanjoita) Toimenpiteiden toteuttamisen jälkeen tehtyjen kustannus/hyötyanalyysin tuloksia voidaan hyödyntää kyseisiä toimenpiteitä muutettaessa.

Joissakin jäsenvaltioissa (Ranskassa, Belgiassa, Alankomaissa) työsuojelumääräysten tehokkuutta seurataan työsuojelun valvontaviranomaisten keräämien tietojen avulla, mutta nämä tiedot koskevat enimmäkseen turvallisuuteen ja terveyteen kohdistuvia vaikutuksia eikä taloudellisia näkökohtia.

Joissakin muissa jäsenvaltioissa arviointia tehdään vain erityistapauksissa tai kokeiluluontoisesti (Espanjassa, Suomessa, Saksassa). Yhdistyneessä kuningaskunnassa jälkiarviointi toteutetaan kaikkien merkittävien säännösten osalta.

Samoin kuin ennakoarviointia käytettäessä hyötyjä on näissäkin tapauksissa vaikea arvioida. Yksi jälkiarvioinnin ongelmista on, että usein myönteiset taloudelliset vaikutukset tulevat esiin vasta jonkin ajan kuluttua. Yleisemmin voidaan todeta, että

tällaisen arvion tekeminen on vaikeaa tietojen puutteen takia. Siksi toimenpiteen tuloksia ei pystytä vertaamaan alkuperäisiin odotuksiin.

Kaiken kaikkiaan voidaan päätellä, että varsinaista toimenpiteelle asetettujen tavoitteiden ja sen tuottamien tulosten vertailua tehdään rutiininomaisesti vain yhdessä maassa (Yhdistyneessä kuningaskunnassa).

Tulevaisuuden kannalta näyttää siltä, että useimilla mailla ei ole suunnitelmia jälkiarvioinnin tekemisestä rutiininomaiseksi käytännöksi.

Arvioivatko kansalliset työsuojeluviranomaiset toimenpiteiden kustannuksia ja/tai hyötyjä niiden toteuttamisen jälkeen? Tapahtuuko tämä vakiintuneen menettelyn mukaan? Odotetaanko tässä tapahtuvaksi muutoksia?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ arviointia ei tehdä toimenpiteiden toteuttamisen jälkeen, tähän ei odoteta muutoksia 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ työsuojelun valvontaviranomaiset kirjaavat toimenpiteiden toteuttamista koskevat tiedot, turvallisuusoloja tarkastettaessa seurataan henkilöstöstä aiheutuvia kustannuksia ➤ menetelmää noudatetaan kansallisella tasolla sekä toimiala- ja yrityskohtaisella tasolla 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jälkiarviointia ei toteuteta säännöllisesti, mutta 1980-luvulla on tehty joitakin hyötyarviointeja ➤ kampanjat arvioidaan, mutta arviointi kohdistuu useimmiten kampanjan tehoon tai sen saaman julkisuuden tasoon 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jälkiarviointeja ei tavallisesti tehdä ➤ jälkiarviointirutiineja ei ole eikä suunnitelmia sellaisten aloittamiseksi ➤ yhdessä tapauksessa jälkiarviointi on toteutettu, uusia on mahdollisesti odotettavissa 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ koska mittaaminen on vaikeaa ja työsuojelutoiminnalla ei ole taloudellisia tavoitteita, jälkiarviointi on toteutettu vain muutaman kerran ➤ vaikka mitään mallia ei ole käytettävissä, työsuojelun valvontaviranomaisilta saa määrällisiä ja laadullisia tietoja. Työtaturmatilastot sisältävät tietoja kansantaloudellisista vaikutuksista
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jälkiarviointia tapahtuu vain yksittäistapauksissa, arvioita taloudellisista vaikutuksista ei yleensä ole käytettävissä 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ arviointia ei toteuteta säännöllisesti ➤ SYAE:n jäsenten reaktioita toimenpiteen toteuttamisen jälkeen voidaan pitää välillisenä arviointina 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jälkiarviointeja ei toteuteta ➤ kustannus/hyötyanalyysin odotetaan tulevan yleisemmäksi välineeksi, kun tämän alan metodologiat tulevaisuudessa kehittyvät 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jälkiarviointeja ei toteuteta 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jälkiarviointeja ei ole toistaiseksi toteutettu ➤ neljän esimerkin arvioimista on suunniteltu vuodeksi 1998
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ työsuojelutoimenpiteistä aiheutuvia investointikustannuksia koskevat tiedot on kerätty koeluontoisesti kahdesti 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tavoitteista ja saavutetuista tuloksista tehdään tavallisesti vertaileva yhteenveto ➤ arvioinnissa otetaan huomioon tilastot (kansalliset, toimiala- ja yrityskohtaiset), työntekijöiden määrä ja työmarkkinaosapuolten osallistuminen ➤ työmarkkinaosapuolet osallistuvat arviointiin 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jälkiarviointeja ei toteuteta säännöllisesti, joitakin kokeiluluontoisia arviointeja on tehty ➤ menettelytapoja kansallisen ja toimialakohtaisen arvioinnin toteuttamiseksi toivotaan saatavan käyttöön 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jälkiarviointeja ei toteuteta säännöllisesti 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kaikki merkittävät säännökset arvioidaan sen selvittämiseksi, täyttävätkö ne tarkoituksensa, ja mahdollisten odottamattomien ongelmien kartoittamiseksi ➤ arvioinneissa tarkastellaan myös toteutuneita kustannuksia ja hyötyjä verrattuna ennusteisiin, vaikkakin vertailuja voidaan tehdä vain karkealla tasolla

4.3 Kansallisten työturvallisuus- ja työterveysjärjestelmien taloudellisen tehokkuuden mittaaminen

Tähän saakka tarkasteltavana ovat olleet lainsäädännön ja muiden toimenpiteiden erilaiset arviointitavat. Tämän lähestymistavan lisäksi voidaan mitata myös jäsenvaltioiden nykyisillä työturvallisuus- ja työterveysjärjestelmillä saavutettuja tuloksia. Niitä on mahdollista tarkastella esimerkiksi taloudellista tehokkuutta osoittavien mittareiden avulla. Jäsenvaltioita pyydettiin antamaan tietoja käytössä olevista välineistä.

Jotkin jäsenvaltiot ilmoittivat, että kansantaloudellisia seurauksia koskevia päätelmiä voidaan tehdä työsuojelutarkastajien keräämien tai tapaturma- ja ammattitautitilastoista saatavien määrällisten ja laadullisten tietojen perusteella (Luxemburg, Suomi, Kreikka, Tanska).

Yksi Alankomaissa käytetyistä mittareista on torjuntakustannusten ja seurauskustannusten (esimerkiksi työtapaturmista ja ammattitaudeista aiheutuvien kustannusten) välinen suhde.

Saksassa ollaan kehittämässä erityisiä tehokkuusmittareita ja menetelmiä niiden määrittämiseksi. Kyseiset menetelmät ovat laajapohjaisia ja ne koskevat esimerkiksi terveysongelmien määrää suhteessa tuotantolukuihin.

Yleisesti voidaan päätellä, että tällainen arviointi ei ole toistaiseksi juuri yleistynyt Euroopan unionin jäsenvaltioissa ja että niistä useimmissa ei ole ole-

massa välineitä työturvallisuus- ja työterveysjärjestelmän tehokkuuden arvioimiseksi

Onko olemassa välineitä kansallisen työsuojelujärjestelmän taloudellisen tehokkuuden mittaamiseksi? Missä määrin niissä otetaan huomioon taloudelliset tulokset?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ välineitä ei ole käytettävissä 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ välineitä ei ole käytettävissä 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ välineitä ei ole käytettävissä 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ välineitä ei ole käytettävissä, mutta tapaturma- ja terveystilastojen sekä kyselyjen avulla toimenpiteiden tehokkuudesta voidaan tehdä päätelmiä ➤ viranomaisten sisäistä laskentaa kehitetään niiden tehokkuuden parantamiseksi 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ erityisiä välineitä ei ole käytettävissä, mutta toimenpiteiden tehokkuudesta voidaan tehdä päätelmiä tapaturma- ja terveystilastojen perusteella
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kansantaloudellisen ja yritystaloudellisen tehokkuuden mittaamiseksi on kehitetty joitakin välineitä ➤ menetelmät ovat laajapohjaisia, koska mittarit osoittavat esimerkiksi ilmenneiden terveysongelmien määrän suhteessa tuotettuihin yksiköihin 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ välineitä ei ole käytettävissä ➤ työsuojelun valvontaviranomaisten kertomuksien perusteella kootaan viitteellisiä tietoja 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ välineitä ei ole käytettävissä 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ välineitä ei ole käytettävissä 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ välineitä ei ole käytettävissä ➤ viitteellisiä tietoja kerätään tapaturmia ja terveysongelmia koskevista tilastoista
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ torjuntakustannusten ja seurauskustannusten välistä suhdetta voidaan pitää kansallisen tason tehokkuuden mittarina. Tämä suhde on pyritty määrittämään kerran. Tiedot ovat kuitenkin luotettavan tuloksen saamiseksi riittämättömiä ➤ tulevaisuudessa laskelmien luotettavuuden parantaminen on tärkeää 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ välineitä ei ole käytettävissä 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jos tehokkuus määritellään kustannusten ja hyötyjen väliseksi suhteeksi, arviointeja ei ole toistaiseksi toteutettu 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hallinnon tehokkuuden arviointia pyritään kehittämään ➤ työsuojeluhallinnon tulee vuosittain raportoida hallitukselle vaikutuksista ja tuottavuudesta 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tapaturmista ja terveysongelmista aiheutuneita kustannuksia koskevia arvioita voidaan käyttää välillisenä mittarina

2. osa

TYÖTURVALLISUUDEN JA TYÖTERVEYDEN TALOUDELLISET VAIKUTUKSET

5

MENETELMÄT JA SISÄLTÖ

Käytössä on menetelmiä, joiden avulla kustannukset ja hyödyt voidaan arvioida järjestelmällisesti sekä ennalta että jälkeen päin. Alle puolella jäsenvaltioista on käytössä erityisiä/vahvistettuja menetelmiä uusien toimenpiteiden arvioimiseksi talouden kannalta. Sovellettava menetelmä riippuu ongelman luonteesta ja sen mahdollisesta taloudellisesta vaikutuksesta. Vaikka useimmissa jäsenvaltioissa ei ole erityisiä/vahvistettuja menetelmiä, monet niistä ilmoittavat, että menettelytapojen kehittämiseen liittyy usein suunnitelmallinen lähestymistapa, jossa käytetään esimerkiksi tarkistusluetteloa, kustannustaulukkoa tai kuulemismenettelyä.

Jäsenvaltioita pyydettiin ilmoittamaan, mitä tekijöitä ennaltaehkäisevän työsuojelutoiminnan kustannuksia ja hyötyjä arvioitaessa mahdollisesti käytetty menetelmä käsittää. Yksityiskohtaisemmin kysymyksessä tiedusteltiin muun muassa yhteiskunnallisten ja muiden näkökohtien kuten paremman tuotteiden laadun ja kohentuneen kilpailukykyyn huomioon ottamista.

Toimenpiteiden taloudellisten vaikutusten arvioinnissa on erotettava kustannukset ja hyödyt. Tavallisesti työsuojelusta aiheutuvat kustannukset (ehkäisykustannukset) ja toimenpiteistä niiden toteuttamisen jälkeen koituvat hyödyt erotetaan selvästi toisistaan. Hyötyihin voi kuulua monia eri seikkoja. Toimenpiteistä aiheutuvien kustannusten arvioinnissa käytetty menettelytapa vaihtelee maittain ja se voi vaihdella myös toimenpiteen luonteen

mukaan. Esimerkiksi seuraavat osatekijät sisällytetään tavallisesti ehkäisykustannuksiin:

- teknologiaan ja tuotantolaitteistoon tehdyt investoinnit;
- kustannukset ulkoisten palvelujen käytöstä;
- lisätyöajasta aiheutuvat kustannukset;
- työntekijäkohtaiset lisäkustannukset (esim. kustannukset ylimääräisistä lääkärintarkastuksista).

Hyötyjen arviointi osoittautui erityisen hankalaksi. Jotkin jäsenvaltiot (Espanja, Luxemburg, Alankomaat) arvioivat säästyneiden sairauskulujen muodossa saatuja hyötyjä. Käytännössä hyötyihin kuuluu useimmiten sairauden vuoksi poissaolosta johtuvien kustannusten väheneminen. Myös terveydenhuolto- ja kuntoutuskustannusten aleneminen otetaan joissakin maissa huomioon. Yhdistyneessä kuningaskunnassa mukaan lasketaan (välillisesti) kivun ja säryn rahassa arvioitu osuus.

Kaiken kaikkiaan jäsenvaltioilla on vähän kokemusta tuottavuuden ja tuotteiden laadun vaikutusten määrittämisestä. Näin ollen taloudellisten vaikutusten arviointi ei sisällä uusien säännösten vaikutusta yritysten kilpailukykyyn. Muutamissa maissa (Ruotsissa, Ranskassa, Alankomaissa) tehdään tutkimuksia esimerkkitapauksista tai takautuvia tutkimuksia, mutta tulosten muuntaminen yleispäteviksi menetelmiksi vaikuttaa hankalalta. Yhdistyneessä kuningaskunnassa yrityksille aiheutuvien suorien kustannusten päätellään edustavan kilpailukykyyn lyhyellä aikavälillä kohdistuvia vaikutuksia.

Kaikissa menetelmissä lasketaan yhteiskunnalle tai yrityksille aiheutuvia kustannuksia suoraan alentavat vaikutukset. Välillisesti työllisyyteen, kansalliseen hyvinvointiin ja kansantalouden kilpailukykyyn kohdistuvia "sivuvaikutuksia" ei useimmiten oteta laskelmissa huomioon.

Jäsenvaltiot mainitsevat monia ehkäisytöimenpiteistä koituvien hyötyjen arviointiin liittyviä ongelmia:

- useat maat ilmoittavat, että taloudellisten vaikutusten arviointia rajoittaa usein käytettävissä olevien luotettavien tietojen vähäisyys;
- merkitsevien tekijöiden erottaminen on vaikeaa;
- ehkäisytöimenpiteistä koituvat hyödyt saattavat tulla ilmi vasta pitkän ajan kuluttua;
- ihmishengen arvoa on vaikea arvioida rahassa, vaikka se vastaajien mukaan kuuluisikin huomioon otettaviin seikkoihin;
- terveysvahinkojen arviointi rahassa on vaikeaa eikä se ole aina toivottavaa.

Ne maat, joilla on pitkä kokemus taloudellisten vaikutusten arvioinnista, pitävät menetelmien muuttamista lähiaikoina epätodennäköisenä, ellei uusia tietoja saada käytettäväksi. Tutkimustyö ei ehkä aiheuta muutoksia nykyisiin menettelyihin. Muutamissa jäsenvaltioissa (Belgiassa, Alankomaissa) nykyinen toimintatapa on liian uusi lähiaikoina muutettavaksi. Jotkut niistä jäsenvaltioista, joissa erityistä menetelmää ei ole käytössä, ilmoittavat sellaisen kehittämisen olevan suunnitteilla.

Käytävätkö kansalliset työsuojeluhallinnot erityisiä menetelmiä toimenpiteiden kustannusten ja hyötyjen arvioimiseksi? Otetaanko hyötyinä huomioon yhteiskunnalliset kustannukset, kilpailukyky, ympäristöseikat tai tuotteiden laatu?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> → käytössä ei ole vahvistettua menetelmää tällä hetkellä 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> → käytössä ei ole vahvistettua menetelmää → päähuomio kohdistuu työnantajalle ja toimialalle aiheutuviin suoriin kustannuksiin, toimenpiteiden kohteena olevien työntekijöiden määrään perustuviin kustannusarvioihin ja työntekijäkohtaisiin kustannuksiin → hyötyjä ei oteta huomioon 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> → analyysejä tehdään → kustannukset: laitteet, ulkoiset palvelut, korvaavista tuotteista, huollosta ja energiasta aiheutuvat kustannukset, ylimääräinen työaika → hyödyt: terveydenhuolto- ja kuntoutuskustannusten aleneminen, sairauspoissaolojen, aikaisettujen työelämästä vetäytymisten ja kuolemantapausten väheneminen → vain ensisijaiset vaikutukset 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> → käytetty menetelmä riippuu aina tapauksesta. Periaatteet on kuvattu erityisessä oppaassa → tavallisesti huomioon otetaan kaikki vaikutukset, mutta laskelmissa huomioon otettavista (rahassa arvioituista) kustannuksista ja hyödyistä päätetään tapauskohtaisesti → ihmishengen arvoa ei aina arvioida rahassa 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> → käytössä ei ole erityisiä menetelmiä → erityisen menetelmän puuttumisen syynä on olennaisten tekijöiden erottamisen vaikeus, mitä Ranskan järjestelmän monimutkaisuus vielä lisää → muista maista siirrettyjen järjestelmien soveltaminen tuntuu hankalalta
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> → käytössä ei ole erityistä menetelmää 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> → kansantaloudellinen lähestymistapa (yhteiskunnalliset kustannukset, talouden yleiset mittarit) → tarkoituksena on kehittää järjestelmällinen menetelmä, joka perustuu kansallisiin ja EU-maista saatuihin kokemuksiin 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> → käytössä ei ole erityistä menetelmää 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> → käytössä ei ole erityistä menetelmää 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> → käytössä ei ole vahvistettua menetelmää → hyötyjä ovat pois jääneet sairauskulut → tavoitteena on varmistaa kustannusten muuttuminen hyödyiksi
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> → huomioon otettavat seikat riippuvat kyseisen määräyksen luonteesta. Yleensä arviointi kohdistuu ensisijaisiin vaikutuksiin → terveysongelmista ja sairaanhoidosta aiheutuvia kustannuksia ei tavallisesti oteta huomioon → työstä poissaolon ja työkyvyttömyyden aiheuttamat kustannukset otetaan huomioon → tuottavuuden lisääntymistä arvioidaan vain esimerkkitapauksia koskeissa tutkimuksissa 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> → vaikka käytössä ei ole erityistä menetelmää, kustakin toimenpiteestä koituvien hyötyjen arvioinnissa otetaan huomioon monia seikkoja, kuten elinajanodotteen kasvaminen, elämisen laadun paraneminen, sairastavuuden väheneminen, julkisten menojen väheneminen ja myös yritysten kustannusten aleneminen sekä tuottavuuden ja laadun paraneminen 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> → vakiomenetelmää ei ole käytössä → uusista säännöksistä työmarkkinaosapuolten kanssa käytävissä keskusteluissa yhteiskunnalliset kustannukset otetaan huomioon määrällisinä tekijöinä → huomioon otetaan myös laadulliset hyödyt, joihin pidetään työtapaturmista aiheutuvien kustannusten vähenemistä 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> → yhteiskunnalliset kustannukset otetaan huomioon → tuottavuuden tai kilpailukyyn paraneminen otetaan myös huomioon, jos niitä koskevia tietoja on käytettävissä → ihmishengen arvoa on yritetty mitata rahassa 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> → näkökulma on laaja, ja sitä rajoittaa käytettävissä olevien tietojen määrä → sairaanhoitokustannukset otetaan huomioon mutta maksettuja korvauksia ei, koska kivun ja säryn rahallinen arvo otetaan huomioon → yrityksille aiheutuneita suorita kustannuksia voidaan pitää tuotannonalan kulurakenteeseen ja kilpailukykyyn kohdistuvien lyhyen aikavälin vaikutusten mittarina → toissijaisia vaikutuksia (esim. työllisyyteen) ei oteta huomioon

6 TYÖPERÄISISTÄ SAIRAUKSISTA JA TYÖTAPATURMISTA AIHEUTUVAT KUSTANNUKSET

6.1 Käytävissä olevat arviot

Työturvallisuuteen ja työterveyteen liittyvä tärkeä seikka on työperäisistä sairauksista ja työtapaturmista aiheutuvien kokonaiskustannusten arviointi. Näitä kustannuksia on pyritty arvioimaan monissa jäsenvaltioissa.

Työperäisten sairauksien kustannusten arvioimisessa käytetään kahta menetelmää. Ensimmäisessä arvioidaan työtapaturmista ja työperäisistä sairauksista sosiaalivakuutusjärjestelmälle aiheutuneiden kustannusten kokonaismäärä. Toisessa menetelmässä otetaan huomioon sosioekonomiset kustannukset, jolloin arvioidaan yhteiskunnalle aiheutuneet rahalliset vaikutukset.

Useimmissa jäsenvaltioissa kansalliset tai yksityiset sairausvakuutusjärjestelmät julkaisevat vuotuisia tilastoja työtapaturmista ja työperäisistä terveyshaitoista. Tehtyjen korvausvaatimusten perusteella vuoden aikana maksetuista korvauksista koostuvat kustannukset julkaistaan lisäksi yhteenvedona.

Lisäksi useimmissa jäsenvaltioissa julkaistaan tilastoja työtapaturmien ja työperäisten terveyshait-

tojen vuoksi menetetyistä työpäivistä ja myönnettyistä työkyvyttömyyseläkkeistä. Terveystieteiden palveluista aiheutuvat kustannukset ovat usein käytettävissä. Nämä tilastot eritellään usein myös diagnoosiluokkien ja työntekijäluokkien tai niiden osien mukaisesti (tuotannonaloittain).

Useimmista tällaisista tilastoista saatu kuva ei usein ole kuitenkaan täydellinen. Useimmat jäsenvaltiot ilmoittavat, että kustannuksia aliarvioidaan. Joissakin tämä johtuu siitä, että työnantajat tai työntekijät eivät tee tapaturmista tai sairauksista ilmoituksia viranomaisille. Toiset jäsenvaltiot ilmoittivat, etteivät julkistetut luvut kata kaikkia tuotannonaloja. Vielä jotkin jäsenvaltioista ilmoittivat, että vakuutuslaskot sisältävät vain rajallisen määrän työsuojelun piiriin kuuluvista haitoista. Tämä tietojen puutteellisuus vaikeuttaa kyseisiä jäsenvaltioita koskevien tilastojen vertailua.

Lisäksi on syytä huomata, että kansalliset tai alakohtaiset tilastot eivät osoita kaikkia työperäisistä sairauksista yhteiskunnalle aiheutuneita kuluja.

Virallisiin tilastoihin sisältyvien ja yhteiskunnalle aiheutuneiden sosioekonomisten kustannusten välisen aukon täyttämiseksi joissakin jäsenvaltioissa (Italiassa, Alankomaissa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Luxemburgissa ja Suomessa) on tehty tutkimuksia, joissa on pyritty saamaan arvioihin perustuva kokonaiskuva asiasta. Kyseisiin arvioihin sisältyvät yritykselle aiheutuneet kustannukset, uhrille ja hänen sosiaaliselle ympäristölleen aiheutuneet kustannukset, ehkäisykustannukset ja muut välilliset esimerkiksi terveyspalveluista, sosiaali-

turva- ja vakuutusjärjestelmistä aiheutuvat kustannukset. Yhdistyneessä kuningaskunnassa jopa kivusta ja särystä johtuvaksi arvioitu rahallinen kustannus sisältyy arvioihin. Näistä tutkimuksista tehty lopullinen päätelmä on se, että työsuojelun alaan kuuluvat yhteiskunnalle aiheutuvat riskit ovat todennäköisesti paljon suuremmat kuin mitä yksinomaan kansallisten tilastojen perusteella voidaan todeta.

Kuinka paljon työperäisten sairauksien kustannuksia on arvioitu?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> tapaturmavakuutuslaitokset voivat erottaa tapaturmien vuoksi annetusta lääkärinhoidosta, kuntoutustoimenpiteistä, eläkemaksuista ja poissaolopäivistä aiheutuneet kustannukset teollisuudessa tapahtuneiden tapaturmien vaikutusta kokonaistalouteen on tutkittu tieteellisesti 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> työsuojellisuudesta aiheutuvien sairauksien kustannuksia voidaan vain arvioida suorat kustannukset ilmaistaan yleensä ilmenteestä haitasta aiheutuneina yhteiskunnallisina vaikutuksina kulut eritellään Euroopan yhteisön toimialaluokituksen (NACEn), ammattitautityypin, ammatin sekä vaivan kemiallisen, fyysikaalisen ja biologisen aiheuttajan mukaisesti 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> DWES on julkaissut vuonna 1994 erilaisten työperäisten sairauksien ja työtapaturmien kustannuksia koskevia arvioita arviot sisältävät sekä työperäisten sairauksien sosioekonomisia kustannuksia että niistä julkistaloudelle aiheutuvia kustannuksia (rahoituskustannuksia) 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> Työministeriön työsuojeluosasto teki vuonna 1994 laskelman työperäisten sairauksien ja tapaturmien kansantaloudellisista kustannuksista vuonna 1992 työsuojelun taloudellisista vaikutuksista yritystasolla on tehty paljon tutkimuksia, käytännön laskelmia ja tapauskohtaisia tutkimuksia 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> CNAM on tehnyt arvioita jokin aika sitten julkaistu julkinen kertomus antaa kustannuksiksi noin 0,2 miljardia ecua (1,2 miljardia Ranskan frangia) ei ole tiedossa kuinka paljon todellisuudessa on sellaisia julkisen sosiaaliturvajärjestelmän kattamia tapaturmia ja toteamatta jääneitä työperäisiä sairauksia, joista korvausvaatimusta ei ole tehty
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> BAUA tuottaa säännöllisesti arvioita yksittäisiin työperäisiin terveysriskeihin liittyvistä kustannuksista, jotka perustuvat menetettyjen työpäivien määrään. Nämä kustannukset voidaan määrittellä ja laskea sairaustyyppittäin. Tarkat laskelmat kirjaa Berufsgenossenschaften -niminen yhteisö 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> tavallisesti tällaiset laskelmat ovat sosiaalivakuutusyhteisöjen tekemiä tapaturmista ja sairauksista yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset sisältyvät vuosittaiseen kansalliseen sosiaalitalousarvioon 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> vakuutusalan keskusjärjestö (Insurance Federation) julkaisee vuosittain tilastot työnantajien korvausvaatimusten määrästä ja arvosta yhteenveto vaatimusten kustannuksista esitetään maksettujen korvausten kokonaisuutena ja teknisten rahastojen samaan aikaan tapahtuneina muutoksina määriä ja kustannuksia ei eritellä tapaturmittain tai terveysriskeittäin 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> INAIL arvioi tapaturmien ja työperäisten sairauksien kokonaiskustannukset, mukaan lukien vakuutusmaksut, yritysten välilliset kustannukset, ehkäisykustannukset, vahingosta sen kärsineen maksettavaksi jääneet kustannukset ja julkisista varoista korvatut kustannukset tarkastelun kohteena ovat monivaikeisten terveysongelmien suorat ja välilliset kustannukset (elin- ja työolot) 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> arviointia suorittaa tapaturmavakuutusyhdistys (AAA) tapaturmien uhreille, yrityksille ja kansantaloudelle aiheutuneet vahingot arvioidaan AAA:n korvaamiin kustannuksiin nähden nelinkertaisiksi
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> arvioiden pohjana on viisi tekijää: sairauslomasta ja invaliditeetti, terveydenhuoltokustannukset, ulkopuolisten tahojen ja yritysten ehkäisytoimet ja muut kustannukset ehkäisykustannukset jäävät alle 20 prosenttiin kokonaiskustannuksista sairauslomasta ja invaliditeetista aiheutuvat kustannukset voidaan eritellä diagnoosiluokittain 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> työtapaturmien aiheuttamat suorat kustannukset ja ammattitauoista sosiaaliturvajärjestelmälle aiheutuvat kustannukset otetaan laskelmissa huomioon luvut arvioidaan liian pieniksi, koska kaikkia työtapaturmia ja työperäisiä sairauksia ei ilmoiteta on myös tärkeää ottaa huomioon arviot työstä poissaolon aiheuttamista kustannuksista 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> työtapaturmista ja ammattitauoista aiheutuvat suorat kustannukset on arvioitu analysoimalla sosiaaliturvajärjestelmän menoja mukaan lukien työkyvyttömyydestä, terveydenhuollosta/lääkkeistä ja menehtyneiden omaisille maksettavista eläkkeistä aiheutuneet kustannukset välillisiä kustannuksia arvioidaan käyttämällä muun muassa työtapaturmien ja ammattitautien vuoksi menetettyjen työpäivien lukumäärä koskevia tietoja 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> joitakin kansallisia, toimiala- ja yrityskeitaisia laskelmia on tehty erityisten työhön liittyvien riskitekijöiden kustannuksista 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> HSE julkaisee arvioita työtapaturmista ja työperäisistä terveysongelmista työnantajille, kansantaloudelle ja yhteiskunnalle aiheutuviasta kokonaiskustannuksista tässä tutkimuksessa määritetään kaikille asianomaisille osapuolille kuten työnantajille, sairaanhoitolalle, sosiaaliturvalle ja vakuutusjärjestelmille sekä vahinkojen uhreille aiheutuneet kustannukset mukaan lasketaan kivusta ja särystä aiheutuneeksi kustannukseksi arvioitu määrä

6.2 Arvioiden tulokset

Jäsenvaltioilta kysyttiin myös, millaiset olivat työperäisistä terveysriskeistä aiheutuvia kustannuksia koskevien arvioiden tulokset.

Useimmat jäsenvaltiot pystyivät antamaan jonkinlaisen arvion erityisten työperäisten terveysriskien kustannuksista. Ne laskivat kustannukset kansallisessa valuutassaan tai ecuissa. Tulokset esitetään tässä ecuina (vuoden 1995 valuuttakurssien mukaisesti).

Joukko maita pystyi antamaan omat arvionsa työperäisten sairauksien kustannuksista prosentteina bruttokansantuotteesta (BKT:sta). Useimpien maiden osalta ilmoitetut prosenttimäärät vaihtelevat 2,6 prosentista 3,8 prosenttiin (ottaen huomioon monia hyvin erilaisia kustannustekijöitä). Yhdistyneen kuningaskunnan osalta arvioitu luku on 1–2 prosenttia, jos kivusta ja särystä johtuva kustannus jätetään pois laskuista.

Toinen jäsenvaltioiden ryhmä esitti luvut erityisten kustannusluokkien mukaan eriteltynä. Siksi arvioita käsitellään tässä yhteydessä ilmoitettujen kokonaiskustannusten osuutena BKT:sta. Osuudet vaihtelivat 0,4 prosentista 4,0 prosenttiin.

Molempien vastaajaryhmien osalta on korostettava sitä, että tässä vaiheessa jäsenvaltioiden välisten tarkkojen vertailujen tekeminen on vaikeaa. Toimitetut tiedot eivät aina mahdollistaneet riittävää kuvaa siitä, millä tavoin laskelmat oli toteutettu, minkälaisiin lukuihin tiedot perustuivat ja mitä

kustannustekijöitä luvut sisälsivät tai mitä oli jätetty pois.

Arviointimenetelmät vaihtelevat liian paljon, jotta jäsenvaltioiden välisiä tarkkoja vertailuja voitaisiin tehdä. Työperäisistä riskeistä aiheutuvien kustannusten määrää koskevien ilmoitusten kirjo antanee kuitenkin likimääräisen kuvan asiaan liittyvistä todellisista kustannuksista.

Mitkä olivat arvioiden tulokset? ¹

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> eräs työntekijäjärjestö arvioi työtapaturmista aiheutuviksi kansantaloudellisisiksi menetyksiksi vähintään 2,2 miljardia ecua (vuodessa) ja yritysten menetyksiksi ainakin noin 0,4 miljardia ecua välillinen arvio 1,4 prosenttia BKT:sta 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> työtapaturmista suoraan aiheutuvat kustannukset ovat 750 miljoonaa ecua. Välilliset kustannukset mukaan lukien tuloksena on 3 miljardia ecua ammattitaudeista aiheutuvat suorat kustannukset ovat 375 miljoonaa ecua, sairauslomiat lisäävät niitä 250 miljoonalla eculla (yhteensä 625 miljoonaa ecua) välillinen arvio 2,3 prosenttia BKT:sta 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> työperäisistä sairauksista ja työtapaturmista johtuvien yhteiskunnallisten kustannusten vuotuinen kokonaismäärä on 3 miljardia ecua (vuoden 1992 taso), mikä vastaa 2,7 prosenttia BKT:sta 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> kansantaloudellinen laskelma vuodelta 1994 antaa tulokseksi noin 3,1 miljardia ecua, mikä vastaa lähes 3,8 prosenttia Suomen BKT:sta. Kustannukset voidaan eritellä diagnoosiluokittain ministeriön uudet laskelmat osoittavat, että BKT:n kasvaessa kustannukset ovat laskeneet 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> tuloksia on käytettävissä vain vakuutus kustannusten osalta käytettävissä olevat tilastot koskivat vain yksityisen sektorin työntekijöitä työtapaturmien ja työperäisten sairauksien vakuutus kustannukset ovat noin 7 miljardia ecua (44 miljardia Ranskan frangia) välillinen arvio 0,6 prosenttia BKT:sta
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> työkyyttömyyden vuoksi menetettyjen työpäivien kokonaismäärä merkitsee tuotannon vähenemistä tuotantontekijä työn vuoksi, ja arvoltaan menetys oli 45 miljardia ecua vuonna 1995 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> tulokset vaihtelevat vuosittain suoraa yhteyttä työterveyteen ja työturvallisuuteen ei ole, koska asiaan vaikuttavat muutkin tekijät 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> tapaturmien tai terveydellisten riskien vuoksi tehtyjen korvausvaatimusten määrä oli 184 miljoonaa ecua vuonna 1996 välillinen arvio 0,4 prosenttia BKT:sta 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> tapaturmista ja ammattitaudeista julkistaloudella vuonna 1996 aiheutuneet kokonaiskustannukset olivat 28 miljardia ecua. Ammattitautien osuus siitä oli 4,6 miljardia ecua ja loput aiheutuivat tapaturmista välillinen arvio 3,2 prosenttia BKT:sta 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> työperäisistä sairauksista ja työtapaturmista johtuvat kustannukset olivat 86 miljoonaa ecua kokonaiskustannuksiksi arvioidaan 172–344 miljoonaa ecua (1,3–2,5 prosenttia BKT:sta)
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> työperäisistä terveysriskeistä aiheutuvat kokonaiskustannukset ovat noin 7,5 miljardia ecua (2,6 prosenttia BKT:sta) kustannukset sairauslomista ja invaliditeetista ovat 4,9 miljardia ja terveydenhuollosta 0,6 miljardia. Ehkäisytoimenpiteiden kustannukset ovat 1,6 miljardia ja muut kustannukset 0,5 miljardia (luvut ecuina) työnantajille, työntekijöille ja yhteiskunnalle aiheutuneita kustannuksia ei ole arvioitu 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> työtapaturmista aiheutuneet suorat kustannukset olivat 0,3 miljardia ecua, sosiaaliturvajärjestelmää ammattitautien vuoksi maksettuina korvauksina rasiittavat kustannukset olivat 30 miljoonaa ecua luokkaa välillinen arvio 0,4 prosenttia BKT:sta 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> työtapaturmista ja työperäisistä sairauksista aiheutuvien kokonaiskustannusten osuutta koskevat uusimmat arviot osoittavat hieman alle 3 prosenttia BKT:sta nämä kustannukset ovat olleet laskussa vuodesta 1992 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ilmoitettujen loukkaantumisten vuotuiset kokonaiskustannukset ovat 7,2 miljardia ecua (noin 3–4 prosenttia BKT:sta) toisen laskelman mukaan allergiasta johtuvat ylähengitysteiden sairaudet aiheuttivat 0,6 miljardin ecua vuotuiset kustannukset välillinen arvio 4,0 prosenttia BKT:sta 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> vuonna 1990 kustannukset olivat: <ul style="list-style-type: none"> työnantajille 6,3–12,6 miljardia ecua, uhreille tai heidän omaisilleen 6,3 miljardia ecua, kansantaloudelle 8,4–16,8 miljardia ecua (1–2 prosenttia kokonaistuotannosta), kivusta ja säyrystä aiheutuva lisäkustannus oli 15,4–22,4 miljardia ecua välillinen arvio 1,1 prosenttia BKT:sta²

¹ Valuuttakurssin ja BKT:n vuosi mainittu jäsenvaltioittain. Jos vuotta ei ollut mainittu, perustana käytettiin vuotta 1995 (tietolähde: Eurostat, Facts through figures, 1997).

² Alhainen arvio: kivusta ja säyrystä aiheutuneita kustannuksia ei ole otettu huomioon.

7

VÄLINEET KUSTANNUSTEN JA HYÖTYJEN ARVIOIMISEKSI YRITYKSISSÄ

7.1 Yritysten käyttöön tarkoitetut välineet

Edellä 6. luvussa esitettiin arvioita työperäisten terveysriskien kustannuksista prosentteina BKT:sta. Yksittäisten yritysten kannalta tällainen menetelmä on liian hankala toteuttaa. Niille on tärkeämpää tietää, alentaako tietty työsuojelutoimenpiteisiin tehty investointi niiden kustannuksia tai saavatko ne sen ansiosta kilpailuetua esimerkiksi vähentyneiden sairauspoissaolojen tai työtaturmien vuoksi. Tätä tarkoitusta varten tarvitaan välineitä, joiden avulla yritykset voivat etsiä vastauksia kysymyksiinsä.

Taulukosta voidaan päätellä, että useimmissa jäsenvaltioissa on joko olemassa tai kehitteillä välineitä, joiden avulla yritykset pystyvät arvioimaan toimenpiteiden kustannuksia ja hyötyjä. Näitä välineitä kehitetään usein kansallisten hallintojen tai vakuutusrahastojen tuella.

Useimmissa jäsenvaltioissa yksityiset tai julkiset vakuutusyhtiöt ilmoittavat yrityksiä koskevat luvut asianomaisille yrityksille. Näiden lukujen perusteella yritykset voivat laskea omat työsuojelliset riskinsä. Tällaisesta menettelystä on erityistä hyötyä suurille yrityksille, koska tiedot käsittävät koko

yrityksen. Pienten ja keskiuurten yritysten kannalta kustannusarviot voivat olla epäluotettavia, koska suuret vahingot tai muutaman työntekijän loukkaantumistapaukset voivat vaikuttaa tuloksiin suhteettoman paljon.

Vakuutusyhtiöiden toimittamien tilastojen perusteella yritykset voivat arvioida ehkäisytöimenpiteisiin tehdyistä sijoituksista koituvia hyötyjä. Useimmissa jäsenvaltioissa tämä menettely ei kuitenkaan kuulu kansalliseen politiikkaan, vaikka hallitukset, vakuutusyhtiöt sekä työntekijä- ja työnantajajärjestöt pitävät sitä myönteisenä kehityksenä.

Myös tämä ongelma koskettaa pieniä ja keskiuuria yrityksiä. Niiltä puuttuu usein rahoitus ja henkilöstö voidakseen soveltaa kyseisiä menetelmiä asianmukaisesti. Joissakin jäsenvaltioissa (Itävallassa, Suomessa) on kehitteillä tällaisille yritystyypeille helposti saatavilla ja sovellettavissa olevia menetelmiä. Suurilla yrityksillä on usein resurssit kehittää tarvittavat menetelmät itse tai varaa palkata yksityisiä konsultteja tekemään se niiden puolesta.

Missä määrin yritysten käytössä on välineitä, joilla ne voivat itse mitata työsuojelutoimenpiteiden vaikutusta?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Wirtschaftsförderungsinstitut julkaisi vuonna 1996 kirjasen ja siihen kuuluvan levykkeen, joiden avulla yksittäiset yritykset voisivat laatia työsuojelutoimenpiteitä koskevan kustannus/hyötyanalyysin ↳ AUVU tarjoaa yrityksille ohjelmaa tapaturmista aiheutuvien kustannusten laskemiseksi ja on kehittänyt kustannus/hyötyanalyysimalleja erityistapauksia varten 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ yksi jonkin toimenpiteen vaikutusten mittaamisessa käytetty väline perustuu yleiseen ja analyttiseen kirjanpitoon sekä yritysten vuotuisten tilinpäätösasiakirjojen tarkasteluun 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ on julkaistu malleja, joissa huomiota kiinnitetään helposti määritettävissä oleviin tekijöihin kuten sairauslomiin, henkilöstön vaihtuvuudesta aiheutuviin kustannuksiin, ehkäisytöimien kustannuksiin ja työturvallisuutta koskeviin koulutus- tai opastusohjelmiin 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ yrityksille on tarjolla erilaisia välineitä ↳ ministeriön kehittämiin välineisiin kuuluvat menetelmät sairauspoissaoloista, tapaturmista, henkilöstön vaihtuvuudesta ja työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuvien kustannusten laskemiseksi työsuojeluun vaikuttavien toimenpiteiden yhteydessä ↳ on myös olemassa malleja tuottavuuteen kohdistuvista vaikutuksista 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Ranskassa ei ole käytössä yleistä menetelmää, vaikka arviointivälineitä onkin viime aikoina kehitetty erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä varten ↳ sosiaalivakuutusjärjestelmä mahdollistaa suurille yrityksille työsuojelun vaikutusten laskemisen välillisesti
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ yrityksen työsuojelutoimenpiteitä koskevan kustannus/hyötyanalyysin tekemistä varten on kehitetty ja testattu välineitä (esim. laajennettuja taloudellisia tehokkuuslaskelmia, yritystaloudellista seurantaa, koko työsuojelujärjestelmän tehokkuusseurantamenettelyjä) 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ yrityksillä on vaikutusten laskemiseksi omat menettelytapansa 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ yritykset voivat laskea työsuojelutoimenpiteiden vaikutukset tarkastelemalla ja vertaamalla vuotuisia korvausvaatimuksiaan ja kustannuksiaan ↳ tätä menettelyä käytettäessä aiheutuu ongelmia, jos yksi suuri yrityksessä tapahtunut henkilövahinko vääristää kyseisen yrityksen luvut 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kansallisesti sovellettavia malleja ei ole ↳ kulujen jatkuva ja tehokas seuranta katsotaan perustoiminnoksi 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kansallisesti sovellettavia malleja ei ole ↳ yritysten omia malleja arvioidaan vuonna 1998
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kulujen laskemiseksi ja sairauspoissaolojen ehkäisemiseksi on kehitetty malli ↳ mikrosimulaatiomalli työsuojelullisten riskien arvioimiseksi ennaltaehkäisevien parannusten jälkeen tai ilman niitä on kehitetty. Toimenpiteet esimerkiksi tuottavuuden parantamiseksi sisältyvät malliin 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ suurten yli 100 henkilöä työllistävien yritysten on laadittava lain nojalla vuotuinen yhteiskunnallinen tilinpäätös, joka toimitetaan työministeriölle ↳ yhteiskunnalliseen tilinpäätökseen on sisällyttävä kertomukset tapaturmista, ammattitaudeista, poissaoloista, suojavälinemenoista, suorista ja väliillisistä sosiaalikulusta 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ erityisesti suuret espanjalaiset yritykset käyttävät eri menetelmiä, joihin kuuluu tavallisesti ehkäisytöimienpitemiden kustannusten vertailu työtapaturmista aiheutuviin kustannuksiin ↳ ehkäisytöimienpitemiden kustannukset ovat helposti todettavissa yritysten kirjanpidosta ja niihin kuuluvat sekä investoinnit että turvallisuushenkilöstöstä, ulkoisista konsulttipalveluista, koulutuksesta ym. aiheutuvat kustannukset 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ tähän tarkoitukseen ovat kehittäneet useita välineitä esimerkiksi Tukholman yliopisto ja teollisuuden yhteinen turvallisuusneuvosto 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ pienyrityksiä varten on laadittu suppea vihkonen sekä yksityiskohtaisempi ohjekirja, joissa on vihjeitä tapaturmista ja terveysongelmista aiheutuvien kustannusten laskemiseksi ↳ myös ammattiliittojen keskusjärjestö on julkaissut tuki- ja liikuntaelinten sairauskustannuksien liittyvää aineistoa

7.2 Välineiden käyttö

Jäsenvaltioissa ei ole käytettävissä numerotietoja siitä, kuinka paljon näitä välineitä käytetään riskien ja työsuojelutoimenpiteiden vaikutusten laskemisessa. Useat jäsenvaltiot ilmoittavat kuitenkin käsitksensä, että välineiden käyttö on lisääntymässä. Tämä käsitys perustuu pääasiassa siihen yksinkertaiseen tosiasiaan, että kustannus/hyötyanalyysin tekemiseen käytettäviä välineitä on viime vuosina kehitetty kyseisissä maissa.

Yksi todetuista ongelmista on pk-yrityksiä vaavaava resurssien puute. Toisaalta tunnustetaan myös, että suuryrityksissä, erityisesti riskialttiilla aloilla toimivissa, menetelmiä käytetään järjestelmällisemmin.

Kuinka paljon yritykset käyttävät välineitä työsuojelutoimenpiteiden vaikutusten laskemiseksi?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Wirtschaftsförderungsinstitut-yhteisön julkaisema kirjanen on otettu suurissa yrityksissä hyvin vastaan ja se on otettu myös käyttöön ↳ pk-yritykset käyttävät tätä välinettä tavallisesti vähemmän, koska niillä on käytettävissä vähemmän henkilöstöä ja aikaa 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ toimenpiteen vaikutuksen laskemisessa käytetty väline perustuu yleiseen ja analyttiseen kirjanpitoon ja yritysten vuositilinpäätösten tarkasteluun 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ "työsuojelukirjanpidossa" käytettävät järjestelmät ovat viimeisten viiden vuoden aikana yleistyneet, erityisesti kuntatasolla ja paikallishallinnon yksiköissä ↳ jotkin yksityisellä sektorilla toimivat suuret tanskalaiset yritykset ovat ottaneet työsuojelulliset indikaattorit mukaan vuotuisen "ympäristötilinpäätökseensä" 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ tarkkoja tietoja eri mallien käyttäjien määrästä ei ole ↳ jotkin suuret yritykset ovat kehittäneet omia mallejaan ↳ kiinnostus työsuojelun avulla saavutettaviin säästöihin on herännyt ja välineiden määrä sekä hyödyntäminen ovat lisääntyneet ↳ malleilla pyritään yritysten kustannusten minimoinnin ohella myös kokonaistuottavuuden parantamiseen 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ CNAM:in muutettua vakuutussääntöjään on kehitetty väillisen arvioinnin mahdollistava väline työsuojelun alalla toteutettujen toimenpiteiden vaikutuksen arvioimiseksi, mutta tästä mallista on hyötyä vain suurille yrityksille
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ suunnitelmien käytön ja soveltamisen lisäämiseksi niitä on tarkoitettu esitellä Saksan työsuojelualan näyttelyssä ja ohjelmistojen jakelun yhteydessä ↳ kyseisiä välineitä käytetään ja testataan vain suuryrityksissä ja osana tutkimushankkeita tai tukea saavien ohjelmien yhteydessä 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ yritykset ovat monissa yhteyksissä pyytäneet yliopistoja tai tutkimuslaitoksia tukemaan tätä toimintaa 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ monet suuret yritykset arvioivat työsuojelutoimenpiteitä osana kustannusten valvontamenettelyä 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ suuryritykset käyttävät omia menetelmiään tai ottavat esimerkkiä muiden maiden kokemuksista 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ suuryritykset käyttävät omia menetelmiään
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kustannuslaskentaa ja sairauspoissaolojen ehkäisyä koskevaa mallia käyttävät alan ammattilaiset, esimerkiksi työsuojelupalveluista vastaavat yksiköt 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ suurten, yli 100 työntekijän yritysten (noin 2 000 yritystä ja noin 800 000 työntekijää) on lain nojalla laadittava vuosittainen yhteiskunnallinen tilinpäätös, joka toimitetaan työministeriölle 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ yritykset ovat varsinaisesti kiinnostuneita saamaan selville kustannusten pitkän aikavälin kehitysuuntaukset, joten arvioinnissa olisi käytettävä aina samaa menetelmää. Ehkäisytoimenpiteiden käyttöönoton ansiosta toteutuneita kustannusten alenemisia voidaan arvioida vain, jos laskentamenettely pysyy samana 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ jossain määrin ↳ työsuojelutoimenpiteiden vaikutusten laskemista on yritetty kannustaa 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ joillakin riskialttiilla aloilla toimivat yritykset käyttävät pitkälle kehitettyjä tekniikkoja tehdessään päätöksiä siitä, kannattaako tiettyjä turvallisuutta lisääviä toimia ottaa käyttöön ↳ nämä yritykset ovat saavuttaneet merkittävän asiantuntemuksen taloudellisten arvioiden ja riskien määrittämisen alalla ↳ HSE:n kokemusten mukaan turvatoimien arviointi lisääntyy riskialttiilla aloilla

3. osa **TALOUDELLISTEN KANNUSTIMIEN KÄYTTÖ**

TUET

Tähän saakka olemme tarkastelleet työsuojelutoimenpiteiden kustannus- ja hyötynäkökohtia sekä työsuojelun taloudellisten vaikutusten arviointia. Toinen tarkasteltava aihe on varsinaisten taloudellisten kannustimien käyttö suoraan ehkäisytöimien edistämiseksi. Taloudelliset kannustimet voidaan jakaa kolmeen pääluokkaan:

- tuet;
- seuraamustoimenpiteinä käytetyt taloudelliset rangaistukset ja hallinnollisesti määrätyt sakot;
- sosiaalivakuutusjärjestelmien sisältämät kannustimet.

8.1 Tukien käytön yleisyys

Yksittäisille yrityksille suunnattuja tukia voidaan käyttää työsuojelutoimenpiteisiin tehdyistä investoinneista aiheutuvien kustannusten alentamiseen. Tällä toiminnalla tuetaan kyseisten toimenpiteiden kehittämistä, myymistä tai ostamista. Tukien kehittämistä ja soveltamista voivat hoitaa joko

- kansalliset viranomaiset suoraan;
- kansalliset työsuojelulaitokset tai muut vastaavat;
- välittäjinä toimivat viranomaisten tai vakuutuslaitosten perustamat rahastot.

Alankomaissa ja Portugalissa on toteutettu erityisiä verotukseen liittyviä toimenpiteitä, joilla työsuojel-

luinvestointeja tuetaan. Näiden kannustimien tavoitteena on esimerkiksi tukea työympäristön parantamista, teknisten ratkaisujen kehittämistä ja suojelutason nostamista sekä välillisesti yritysten uudenaikaistamista, turvallisen ja puhtaan teknologian käyttöä ja vähemmän riskejä aiheuttavien tekniikojen ja työvälineiden käyttöä.

Useimmissa jäsenvaltioissa (Ranskassa, Saksassa) on monia toimintoja, joita kansalliset laitokset ja muut välittäjäorganisaatiot tukevat. Näiden toimintojen sisältämiä toimenpiteitä ovat muun muassa tietojen ja teknisen avun antaminen sekä koulutustoiminnan ja säännösten noudattamista edistävän toiminnan järjestäminen.

Rahastojen perustaminen tukemaan laajoja ehkäisytöimiä näyttää olevan tunnusomaista monille jäsenvaltioille. Joissakin tapauksissa on perustettu ohjelmia erityisten epäedullisten työolosuhteiden poistamiseksi (Tanskassa). Joissakin maissa (Espanjassa) suunnitellaan myönteisiä kannustimia työsuojelun kehittämiseksi erityisesti pienissä ja keskisuurissa yrityksissä.

Lopuksi voidaan todeta, että tavallisesti kannustimia käytetään teknisen tuen järjestämisestä tai tukiohjelmien perustamisesta aiheutuvien kustannusten alentamiseksi. Toistaiseksi on käytetty suhteellisen vähän verotukseen liittyviä toimenpiteitä. Kaiken kaikkiaan kuitenkin useimmissa jäsenvaltioissa käytetään myönteisiä kannustimia, joilla edistetään turvallisten ja terveellisten tuotteiden kehittämistä, myymistä tai ostamista sekä tuo-

tantomenetelmien, työn organisoimien, koneiden ja muiden sellaisten kehittämistä.

Missä määrin on tarjolla investointiavustuksia turvallisten ja terveellisten tuotteiden kehittämiseen, myymiseen tai ostamiseen sekä tuotantomenetelmien, työn organisoinnin, koneiden ja muiden sellaisten kehittämiseen?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ pakollisia tapaturmavakuutuksia hoitavat elimet eivät pysty jakamaan avustuksia eikä tarjoamaan muuta tämänkaltaista tukea 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ terveyden ja turvallisuuden edistämistä ei tueta ↳ 1980-luvun alussa oli olemassa rahasto työn inhimillistämiseksi. Siitä rahoitettiin yrityksissä toteutettavia hankkeita, jotka ulottuivat pelkkää säännösten noudattamista pitemmälle, mutta toimintaa ei jatkettu 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Erityinen rahasto tukee kehityshankkeita terveydelle vaarallisen yksitoikkoista ja toistuvia vaiheita sisältävän työn poistamiseksi tai vähentämiseksi ↳ tilivuosille 1996–2000 on varattu määrärahoja eri tarkoituksiin: henkilönostimiin, kuntoutukseen ja työn monipuolistamiseen sekä organisaatioiden kehittämiseen 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ erilaisia tukia on tarjolla. Merkittävin rahoittaja on Työsuojelurahasto, ja valtion työpaikkoja ja maatalousalaa varten on erilliset tutkimusrahoitukset. Myös kauppa- ja teollisuusministeriö myöntää avustuksia ↳ yrityksiä tuetaan työelämän kehittämisohjelman ja tuottavuusohjelman kautta ↳ Tekes rahoittaa tuotantomenetelmien kehittämistä 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ alueelliset sairausvakuutusrahastot (CRAM) ja työministeriön alainen ANACT tarjoavat kahdenlaista teknistä tukea ↳ CRAM-rahastot antavat rahoitustukea myös korvausten, lainojen ja avustusten muodossa ↳ FACT-avustuksia myönnetään innovatiivisille toimenpiteille ↳ CRAM-rahastojen ja ANACTin antama tuki on lisääntynyt hieman viime vuosina
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ useissa osavaltioissa on erityisiä työsuojeluohjelmia, joista rahoitetaan pienten ja keskisuurten yritysten pilottihankkeita ↳ näillä hankkeilla parannetaan sekä työsuojelun tasoa että yritysten taloudellista tehokkuutta, kun niissä edistetään suhteellisen riskittömien teknologioiden ja työvälineiden käyttöä ja/tai inhimillisempää työn organisointia 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ noudatettavan politiikan mukaisesti valtion ja kuntien varoista tuetaan terveys- ja turvallisuusolosuhteiden parantamiseen tähtääviä investointeja 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ tällaisia tukia ei ole käytettävissä ↳ on olemassa työsuojeluun liittyviä valtion ohjelmia, joiden avulla on tarkoitus parantaa yritysten laadunvalvontaa ja työmenetelmiä 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ paikallistasolla toteutetaan joitakin toimenpiteitä 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ AAA järjestää koulutustoimintaa
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ maatalousyrityksillä on ollut mahdollisuus saada tilapäistä rahoitustukea työsuojeluinvestointeihin vuosina 1996 ja 1997 ↳ vähän aikaa sitten hyväksytyllä verosäännöksellä (FARBO) yrityksiä rohkaistaan investoimaan tiettyihin työsuojeluun liittyviin kohteisiin 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ erityisessä luettelossa mainittuja investointeja tekevät yritykset saavat verohelpotuksia. Yritysten nykyaikaistamista tuetaan Portugalille suunnatusta yhteisön tukikehyksestä (vuoteen 1999 saakka) ↳ näihin ohjelmiin sisältyy erityisiä työturvallisuuden kehittämisen tukemisen, turvallisten ja puhtaiden teknologioiden käyttöä tai ammatillisen koulutuksen edistäminen 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Espanjan laki työhön liittyvien riskien torjunnasta sisältää maininnan työsuojelun edistämistä tietyistä perustamisesta ↳ tämän laki mahdollistaa taloudellisten kannustimien tarjoamisen pk-yrityksille paremman työsuojelun edistämiseksi ↳ myös jotkin autonomiset yhteisöt myöntävät avustuksia erityisiä ohjelmia varten, ja ne aikovat jatkaa avustusten myöntämistä 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Ruotsissa osoitetaan merkittäviä resursseja työympäristön ja työelämän parantamiseen liittyviin tarkoituksiin ↳ sekä entisellä työympäristörahoitustalla että entisellä työelämärahastolla oli käytössään huomattavat varat (työelämärahasto käytti 11 miljardia Ruotsin kruunua 25 000 hankkeeseen) 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Yhdistyneessä kuningaskunnassa ei ole tällaisia avustushankkeita

8.2 Tukien vaikutukset ja tuleva kehitys

Useimmissa jäsenvaltioissa on työsuojeluinvestointeja varten tarkoitettuja tukimuotoja. Joissakin niistä taloudelliset järjestelyt ovat suhteellisen uusi väline, toisilla on pitkät perinteet työsuojeluun liittyvän ehkäisytoiminnan tukemisessa.

Tämän kyselyn tulokset osoittavat, että tukien ansiosta toteutettujen toimenpiteiden vaikutuksia arvioidaan sattumanvaraisesti vain muutamissa jäsenvaltioissa (Saksassa, Alankomaissa ja Tanskassa). Joissakin maissa tuetut hankkeet ovat suhteellisen uusia ja niitä ei ole vielä arvioitu. Maissa, joissa näitä hankkeita on ollut jo kauan, niillä on todettu olleen hyödyllisiä vaikutuksia. Niillä on esimerkiksi parannettu työehtoja ja työolosuhteita, ja niiden ansiosta on kehitetty uusia tuotteita, joita valmistetaan käyttäen entistä riskitömpämpiä teknologioita ja työvälineitä.

Tukijärjestelyjen tulevaisuuden osalta Euroopassa näyttää vallitsevan useita eri kehityssuuntauksia. Joissakin jäsenvaltioissa tukirahastot ovat vaikeuksissa, kun taas toisissa (Suomessa, Alankomaissa, Espanjassa) otetaan käyttöön uusia toimia.

Millainen vaikutus toimenpiteillä on ollut? Näyttääkö tämä taloudellinen tuki jatkuvan, vai onko lähitulevaisuudessa odotettavissa muutoksia?

<p>Itävalta</p>	<p>Belgia</p>	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ järjestelyt ovat melko uusia, eikä niitä ole vielä arvioitu ↳ määrärahat myönnetään määrääjäksi, eikä toimenpiteitä ole suunniteltu pysyviksi 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ useimmilla avustuksilla on ollut merkittävä vaikutus asianomaisille työyhteisöille ↳ joidenkin tukien tavoitteena on myös levittää hankkeista saatuja kokemuksia ↳ yrityksille jaettavien avustusten määrää on lisätty viime aikoina ↳ usein painopiste on hankkeissa, joilla on vaikutusta henkilöstön hyvinvointiin 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ yritysten toteuttamia työolosuhteiden parantamistoimenpiteitä tekniikkaa ja organisaatioita uudistamalla on helpotettu
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ työsuojelun taso on parantunut ↳ tuotantomenetelmien parantaminen ja uusien tuotteiden kehittäminen on turvannut työllisyyttä ↳ ohjelmien jatkamisesta päättävät osavaltiot ↳ taloudellisen tuen odotetaan pienenevän 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ yritykset ovat antaneet paljon palautetta, jonka mukaan työsuojelun taso on parantunut ↳ avustushankkeita jatketaan 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ ei yksityisiä tukiohjelmiä ↳ työmenetelmien ja tehtaiden yleinen nykyaikaistaminen on parantanut työsuojelua yrityksissä 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ arviointi ei ole vielä mahdollista ↳ teollisuusministeriö lisää todennäköisesti avustuksia 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ taloudellista tukea ei anneta ↳ vaikutuksia ei ole arvioitu
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ toimenpiteitä on toteutettu suhteellisen vähän aikaa sitten, eikä vaikutuksia vielä tunneta ↳ aikaisemmin tekniikan kehittämiseen annetuilla avustuksilla tuettiin uusien työsuojelua edistävien laitteiden kehittämistä ↳ tekniikan parantamiseen liittyvien verosäännösten ja avustusten odotetaan jatkuvan 	<p>Portugali</p>	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ työsuojelun edistämissäätiötä ei ole vielä perustettu, eikä toimenpiteiden vaikutuksia voida sen vuoksi arvioida ↳ jotkin autonomiset yhteisöt aikovat jatkaa taloudellisen tuen jakamista 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ tulokset ovat olleet myönteisiä 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kysymykseen ei voida vastata

9 TALOUDELLISET SEURAAMUKSET TÄYTÄNTÖÖNPANON OSANA

Edellä 8. luvussa kuvattiin tukia taloudellisena välineenä ennaltaehkäisevien työsuojelutoimenpiteiden edistämiseksi. Toisen tyyppinen yrityksiä työsuojelutoimenpiteitä toteuttamaan kannustava taloudellinen keino ovat täytäntöönpanotoiminnassa käytetyt taloudelliset seuraamukset (tässä yhteydessä ne tarkoittavat tuomioistuimen määräämiä taloudellisia rangaistuksia) ja hallinnollisesti määrättyt sakot (tässä tarkastusviranomaisten suoraan määräämiä taloudellisia seuraamuksia).

9.1 Taloudelliset rangaistukset tai hallinnollisesti määrättyt sakot

Taloudellisia seuraamuksia voidaan soveltaa kahdella tavalla. Lainvalvontaviranomaiset voivat saattaa rikkomukset oikeudessa käsiteltäviksi. Tuomioistuimessa määrättyjen taloudellisten rangaistusten käyttöön voi kohdistua ”konservatiivisia” asenteita, koska tuloksien saavuttaminen niiden avulla on epävarmaa ja hidasta. Lainvastaisuuksista määrättävien sakkojen taso näyttää vaihtelevan suuresti. Jotkin jäsenvaltiot noudattavat periaatetta, jonka mukaan rikkomus ei saa tuottaa hyötyä, ja työnantajalle ennen rikkomusta kertyneet säästöt otetaan rangaistusta määrättäessä huomioon.

Toisen menettelytavan mukaisesti hallintoviranomaiset antavat itse taloudellisia rangaistuksia (hallinnollisesti määrättyt sakot). Kyseinen menettelytapa voi lisätä tällaisten välineiden käyttöä. Jos lainvastaisuudet oikaistaan tai tarvittaviin toimenpiteisiin ryhdytään, sakot voivat olla alhaisempia (tai jäädä kokonaan pois). Sakot voivat kuitenkin nousta, jos lakien rikkominen on toistuvaa. Jäsenvaltioiden tavat määrätä hallinnollisia sakkoja eroavat toisistaan.

Taulukossa yhteenvedon esitetyistä jäsenvaltioiden vastauksista käy selvästi ilmi, että niillä on käytössään pitkälle kehitetyt järjestelmät taloudellisten rangaistusten ja hallinnollisten sakkojen määräämiseksi yksittäisille yrityksille. On kuitenkin korostettava, että tämä ei merkitse täytäntöönpanotoiminnan keskittymistä pelkästään rangaistusten tai sakkojen määräämiseen. Taloudellisten rangaistusten soveltaminen näyttää maltilliselta. Täytäntöönpanotoiminnan päätavoitteena on, että yrityksissä toimittaisiin lainsäädännön mukaisesti. Tapaukset, joissa rangaistuksia tai sakkoja määrätään, ovat vähemmistönä, ja niitä sovelletaan tavalisesti vasta, kun työsuojelutarkastajien toimenpiteet lainkuuliaisuuden aikaansaamiseksi muilla tavoin ovat epäonnistuneet.

Kuinka paljon taloudellisia rangaistuksia ja hallinnollisia sakkoja sovelletaan lainsäädännön täytäntöönpanossa?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ sekä työnantajille että työntekijöille on säädetty rangaistukset hallinnollisista rikkomuksista ➤ ne koskevat myös henkilöitä, jotka pitävät yllä turvakeskuksia tai teollisuuden terveydenhuoltokeskuksia ➤ rangaistukset ovat kovempia toistuvista rikkomuksista (määrät on mainittu) 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hallinnollisia sakkorangaistuksia voidaan määrätä työsuojelutarkastajien aloitteesta ➤ rangaistukset rikoksista kuuluvat oikeusistuinten toimivaltaan, ja ne määräävät mahdollisten sakkojen suuruuden ➤ jos yleinen syyttäjä ei nosta syytettä, voidaan turvautua hallinnolliseen sakkorangaistukseen 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ DWES suositteli vuonna 1996 syyttäväviranomaisille syyteen nostamista 447 yritystä tai yksittäistä henkilöä vastaan ➤ ehdotettu rangaistus riippuu asiaan liittyvän riskin suuruudesta ja lainvastaisen teon vakavuudesta. Peruseriaatteen mukaan lain rikkomisesta ei saa koitua hyötyä ➤ ehdotettujen rangaistusten taso on tavallisesti noin 1 300 eua 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ työrikoksia koskevat rangaistukset perustuvat rikoslakiin ➤ rangaistusasteikko vaihtelee päiväsaikoista enintään yhden vuoden vankeusrangaistukseen. Työturvallisuusrikkomuksista voidaan myös tuomita sakkorangaistuksiin ➤ työsuojeluviranomaiset voivat käyttää työsuojeluvaihtoehtojen toteuttamiseksi hallinnollisia uhkasakkoja 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ taloudelliset rangaistukset määrätään oikeusistuimissa, ja niiden suuruus riippuu tapauksen vakavuudesta ja vaaraan joutuneiden työntekijöiden määrästä ➤ hallinnollisilla rangaistuksilla, kuten erityisesti rakennusalalla käytettävillä töiden keskeyttämisillä, on myös merkittävä taloudellinen vaikutus
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ täytäntöönpanotoimina voidaan käyttää työsuojeluviranomaisten määräyksiä, hallinnollisia sakkorangaistuksia ja vankeutta ➤ tietyissä tapauksissa myös lainvastaisella toiminnalla saadun voiton takavarikoiminen mahdollista 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ laissa määrätään yhtäläiset taloudelliset rangaistukset kaikista työsuojelulainsäädännön rikkomisista ➤ toiminnan keskeyttäminen kuuluu myös laissa määrättyihin rangaistuksiin ➤ rangaistuksia ja toiminnan keskeyttämisä sovelletaan enimmäkseen aloilla, joilla toiminta on erityisen riskialtista (pääasiassa rakennusalalla ja laivanrakennuksessa) ➤ tuomioistuimet voivat määrätä rangaistuksia (tavallisesti vankeus) 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ taloudellisia rangaistuksia käytetään harvoin (vuonna 1996 oli 35 tapausta) ➤ työsuojelutarkastajat voivat sattumanvaraisesti tarkastuksiin perustuen määrätä myös tietyn työn keskeyttämisen, johon voi liittyä huomattavia taloudellisia vaikutuksia ➤ vahingon kärsinyt osapuoli voi myös hakea taloudellista korvausta siviilioikeudesta 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ määräysten rikkojille annetaan huomautus ja asiasta ilmoitetaan yleiselle syyttäjälle. Jos rikkomus korjataan, viranomaiset keskustelevat sakoista, ja ne voidaan alentaa tiettyyn vähimmäismäärään ➤ vuonna 1996 noin 15 000 sakkotapausta kaikkiaan 38 000 todistettavasti tapahtuneesta rikkomuksesta hoidettiin tämän huomautusmenettelyn mukaisesti 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ AAA määrää sakot (10 000 eun määrään saakka) ➤ yrityksen vakuutusmaksuja voidaan korottaa 100 prosentilla korkeintaan 5 vuoden ajaksi ➤ työsuojeluviranomaiset soveltavat usein hallinnollisia toimia määräysten noudattamisen tehostamiseksi
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ lainsäädännön rikkomisesta voidaan määrätä rangaistuksia. Vakavista rikkomuksista määrätään taloudellisia rangaistuksia ➤ tilanteen korjaamisesta päästään useimmiten sopimukseen, varoituksia tai määräyksiä annetaan. Vain alle puolet tapauksista johtaa taloudellisiin rangaistuksiin (2 000 tapausta, joissa rangaistusten kokonaismäärä oli 1,4–2,3 miljoonaa eua) 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ säännösten noudattaminen voidaan varmistaa koulutuksen avulla tai soveltamalla rangaistuksia ➤ rangaistukset voivat vaihdella rikkomuksen vakavuuden mukaan ➤ jos vaara on vakava, työsuojelutarkastajat voivat myös määrätä työt keskeytettäväksi 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ laissa työhön liittyvien riskien torjunnasta säädetty rikkomusten luokittelu riippuu veloitteen luonteesta ➤ rikkomuksista määrättäviä sakkoja on kolmea eri tasoa ➤ vuonna 1997 määrättiin yli 22 000 rangaistusta, joiden kokonaismäärä oli 43 miljoonaa eua 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jotkin määräysten luokat voivat johtaa rangaistuksiin ➤ tällaiset rikokset käsitellään siviilioikeuksissa, jos seuraamus voi olla vankeutta tai sakkoa ➤ suurin osa työsuojelutarkastajien määräyksistä voi johtaa haasteeseen 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tuomioistuinten määräämät rangaistukset ovat useimmiten taloudellisia, vaikka muitakin rangaistustyyppijä on mahdollista käyttää ➤ työtaturmien tai työperäisten terveyshaittojen uhrin voivat myös vaatia oikeudessa henkilökohtaista vahingonkorvausta

9.2 Taloudellisten rangaistusten vaikutukset ja tuleva kehitys

Taloudellisten rangaistusten soveltaminen on eräs keino, jolla viranomaiset voivat tehostaa työsuojellisten parannusten aikaansaamista. Vaikka taloudellisten rangaistusten soveltamiseksi on olemassa kehittyneitä järjestelmiä, tämäntyyppisten toimenpiteiden vaikutuksista on suhteellisen vähän tarkkaa tietoa. Useimmat jäsenvaltiot eivät tunne niissä määrättyjen taloudellisten rangaistusten tarkkoja vaikutuksia.

Jotkin jäsenvaltiot (Irlanti) ilmoittavat, että nykyiset taloudelliset seuraamukset ovat liian alhaisia vaikuttaakseen todellisenä uhkana, tai että niiden määrääminen oikeudessa on liian epävarmaa ja kestää liian kauan, jolloin toimenpiteet jäävät tehoittomiksi (Alankomaissa). Joissakin vastauksissa väitetään, että suurin vaikutus ei näytä johtuvan itse taloudellisesta rangaistuksesta, vaan oikeusjutun ympärille syntyvästä julkisuudesta (Suomi, Luxemburg).

Jotkin jäsenvaltiot ilmoittavat, että toimenpiteillä on ollut työsuojelutilanteeseen myönteinen vaikutus. Lisäksi kehitys näyttää suuntautuvan taloudellisten rangaistusten koventamiseen (Alankomaissa, Ranskassa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa). Toiset jäsenvaltiot eivät suunnittele taloudellisten rangaistusten lisäämistä, koska ne ovat vain vasta äskettäin tehneet säännöksiinsä tällaisia muutoksia (Belgiassa, Espanjassa ja Tanskassa).

Millainen vaikutus näillä toimenpiteillä on ollut? Onko näiden rangaistusten soveltamismäärään tai rangaistusten tasoon vaikuttavia muutoksia odotettavissa?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ muutamina viime vuosina havaittu työsuojelumääräysten rikkomukset ovat olleet vähemmän ➤ nykyisten rangaistuksia koskevien säännösten muuttaminen ei ole suunnitteilla, vaikka muutosvaatimuksia onkin kuultu joiltakin tahoilta 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ näiden toimenpiteiden vaikutusta työnantajiin ei tunneta ➤ työntekijöiden hyvinvointia työssä koskevassa uudessa laissa (1996) lisättiin lakimääräisiä rangaistuksia. Nyt laki koskee työnantajaa, hänen asiamiehiään tai edustajiaan, mahdollisia ulkopuolisia yrityksiä, hankkeen valvoja, asiakkaita ja alihankkijoita, yksittäiset yrittäjät mukaan lukien 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ määriä koskevia tietoja ei ole käytettävissä ➤ rangaistuksia koskevia säännöksiä on lisätty vuonna 1997 ➤ muutosten päätarkoituksena on vaikuttaa taloudellisten rangaistusten yleistä tasoon, jonka odotetaan kohoavan 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ oikeudenkäynnit ovat tavallisesti melko tehokkaita lähinnä niiden julkisuusvaikutuksen vuoksi ➤ työsuojeluviranomaisten hallinnolliset rangaistukset tehostavat hallinnon omaa toimintaa ➤ rikoslain uudistuksen vaikutuksia on liian aikaista arvioida ➤ muutos on suunnitteilla sakkojen mahdollistamiseksi ilman oikeudessa tapahtuvaa käsittelyä 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ näillä toimenpiteillä on pelotevaikutus ➤ useita lakisääteisiä rangaistuksia on viime aikoina tiukennettu ➤ suunnitelmia täytäntöönpanomenettelyjen muuttamiseksi ei ole odotettavissa
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ toimenpiteiden ansiosta yritykset tavallisesti noudattavat lakia ➤ toimenpiteet edistävät sitä, että saksalaiset yritykset noudattavat yleensä laajalti työsuojelumääräyksiä 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ taloudellisten rangaistusten on havaittu edistävän merkittävästi työnantajien lainkuuliaisuutta ➤ rangaistuksia sovelletaan edelleen niin, että sakkojen tasoja tarkistetaan 4–5 vuoden välein (edellinen tarkistus tehtiin vuonna 1994) 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ jos taloudellisia rangaistuksia sovelletaan, ne ovat yleensä alhaisia eikä niillä ole pelotevaikutusta ➤ yleinen käsitys näyttää olevan se, että taloudellisten rangaistusten tasoa olisi korotettava niin, että ne toimisivat pelotteena 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ sakot ovat olleet perinteisesti tehokkaita yleisenä psykologisena pelotteena, mutta tätä vaikutusta ei voi arvioida määrällisesti 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ rangaistusten ja sakkojen vaikutus on rajallinen mutta myönteinen ➤ oikeuskäsittelyyn liittyvä kielteinen julkisuus tehoaa ➤ tuomioistuinten menettelytapa rangaistusten suhteen voi muuttua
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hallinnollinen rangaistus odotetaan otettavan käyttöön suunnitteilla olevan työoloja koskevan lain muuttamisen yhteydessä. Tämän lisävälineen avulla työsuojelun tarkastusviranomaisen voi suoraan määrätä sakkoja työnantajalle 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ rangaistusten mahdollisuus lisää riskien torjuntaa ja parantaa työterveys- ja työturvallisuusolosuhteita ➤ vanhimman lainsäädännön mukaisten rangaistusten tasoihin suunnitellaan muutoksia 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ hallinnollisesti määrättyjen sakkojen vaikutusta ei ole arvioitu erillään muista toimenpiteistä ➤ laki työhön liittyvien riskien torjunnasta tuli voimaan 1996, eikä enimmäissakkoihin odoteta tehtävän lähitulevaisuudessa muutoksia 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ toistaiseksi arviointia ei ole tehty 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ arviointeja ei ole tehty ➤ sakkojen enimmäismääriä ei ole suunniteltu korotettaviksi, mutta ministerit ovat toivoneet nykyisten rajojen vallitessa käytännössä langetettujen taloudellisten rangaistusten tason nousevan

10.

SOSIAALIVAKUUTUSJÄRJESTELMIIN LIITTYVÄT KANNUSTIMET

Sosiaalivakuutusjärjestelmien (sosiaaliturva mukaan lukien) mahdollista vaikutusta suhteessa työterveyteen ja työturvallisuuteen ei ole vielä nimenomaisesti käsitelty. Huomio on kiinnittynyt pääasiassa valtiollisten tai alueellisten viranomaisten suoraan toteuttamiin toimiin. On kuitenkin korostettava sitä, että sosiaalivakuutusjärjestelmillä (joko hallinnollisten viranomaisten, työmarkkinaosapuolten tai yksityisten organisaatioiden ylläpitäminä) voi olla tärkeä tehtävä työsuojelullisten parannusten edistäjinä. Tämä johtuu varsinkin siitä, että ammattitautien ja tapaturmien määrän vähentäminen on suoraan niiden oman edun mukaista.

Tässä yhteydessä jäsenvaltioita pyydettiin kuvailemaan lyhyesti pääkohdat sosiaalivakuutusjärjestelmänsä suhteesta työsuojeluun ja ilmoittamaan, missä määrin järjestelmä käyttää taloudellisia kannustimia parantamaan työsuojelua. Lisäksi jäsenvaltioilta kysyttiin näiden kannustimien tasoon mahdollisesti odotettavissa olevista muutoksista.

10.1 Sosiaalivakuutusjärjestelmän pääpiirteet

Euroopan unionin jäsenvaltioiden sosiaalivakuutusjärjestelmät koskevat työtapaturmista ja työperäisistä sairauksista työntekijöille aiheutuvia talou-

dellisia seurauksia. Sosiaalivakuutus työperäisten sairauksien ja tapaturmien varalta on usein lakisääteinen. Tämä ei välttämättä tarkoita sitä, että kyseinen vakuutus olisi osa kansallista sosiaaliturvajärjestelmää. Joissakin jäsenvaltioissa julkiseen valvontaan kuuluvat (puolijulkiset) yksityiset vakuutusyhtiöt hoitavat näitä vakuutuksia. Joissakin jäsenvaltioissa työtapaturmat ja työperäiset sairaudet kuuluvat eri vakuutusjärjestelmiin.

Toisissa jäsenvaltioissa (Yhdistyneessä kuningaskunnassa) työtapaturmien uhreilla voi myös olla mahdollisuus vaatia oikeusteitse korvausta, jos he pystyvät todistamaan, että työnantaja on laiminlyönyt velvollisuutensa huolehtia työntekijöistään.

Lyhyt kuvaus sosiaalivakuutusjärjestelmästä suhteessa työtapaturmiin ja työperäisiin sairauksiin.

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ lakisääteinen velvoite ↳ kattaa vain perusedut ↳ tapaturmavakuutus on suuntautunut ennaltaehkäisevään ja parantavaan hoitoon sekä korvauksiin 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ järjestelmä on kahtalainen: ammattitaudit kattaa sosiaalivakuutusjärjestelmä, työtapaturmat kuuluvat yksityisten vakuutusjärjestelmien piiriin ↳ ammattitautirahastosta rahoitetaan parantavaa hoitoa ja korvauksia ↳ korvauksia maksetaan ja hoitokustannukset korvataan, jos altistuminen voidaan osoittaa. Jos tauti ei ole luettelossa, uhrin on todistettava sen työperäisyys 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ huomattavin taloudellinen kannustin on se, että työnantajat maksavat sairauslomakustannukset ensimmäisiltä kahdelta viikolta (yksityiset) tai koko sairauspoissaolon ajalta (julkiset työnantajat) ↳ työnantajan pakollista vastuuvakuutusjärjestelmää työtapaturmien varalta hoidetaan yksityisin vakuutusjärjestelyin ↳ pakolliset työnantajan vastuuvakuutukset työperäisten sairauksien varalta hoidetaan jälleenvakuutuselimen kautta 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ tapaturmavakuutusjärjestelmä on pakollinen ja lakisääteinen ↳ julkisen valvonnan alaiset vakuutusyhtiöt vastaavat tapaturmavakuutuksista ↳ vakuutusjärjestelmä koskee työntekijöitä. Yrittäjät ja heidän perheenjäsenensä jäävät yleensä pakollisen vakuutusjärjestelmän ulkopuolelle (maanviljelijöitä lukuun ottamatta) 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ työstä aiheutuvien vahinkojen riskin (työtapaturmat ja ammattitaudit) kattaa kansallinen sosiaaliturvajärjestelmä ↳ suurimman osan työntekijöistä vakuuttaa CNAM ↳ se maksaa korvaukset vahinkoa kärsineille työntekijöille ja määrää yritysten maksamien vakuutusmaksujen suuruuden
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ tapaturmavakuutusrahastot ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä, ja työmarkkinaosapuolet huolehtivat itsenäisesti niiden hallinnosta ↳ tapaturmavakuutusjärjestelmän rakenne vastaa talouselämän toimialajakoa ↳ sen lakisääteinen tehtävä on ehkäistä tapaturmia, työperäisiä sairauksia ja työhön liittyviä terveyshaittoja sekä lievittää niiden seurauksia 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ julkiset sosiaaliturvajärjestelmät ovat pakollisia 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ julkinen sosiaalivakuutusjärjestelmä, johon sekä työnantajat että työntekijät osallistuvat ↳ työperäisestä vammasta tai sairaudesta kärsiville työntekijöille maksetaan tiettyjä sosiaaliturvaan perustuvia korvauksia 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ vakuutukset ovat pakollisia ja kattavat kaikki työtapaturmat sekä työhön suoraan liittyviksi todetut sairaudet ↳ vakuutuksia hoitaa INAIL, joka toimii työministeriön alaisuudessa 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ tapaturmavakuutusyhdistys (AAA) vastaa toiminnasta hallituksen valvonnassa ↳ järjestelmä on pakollinen ja lakisääteinen ↳ vakuutus koskee työntekijöitä ↳ vakuutus kattaa työtapaturmat ja työperäiset sairaudet
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ sosiaalivakuutusjärjestelmä ei tee eroa työperäisen ja muun sairastavuuden tai työkyvyttömyyden välillä ↳ työnantajien on maksettava sairauslomakustannukset ensimmäisen sairausvuoden ajalta ↳ työntekijöiden työkyvyttömyysvakuutus kattaa sairauden ja työkyvyttömyyden, jos sairaus on jatkunut yli vuoden ↳ sairaanhoitokustannukset korvataan kansallisista tai yksityisistä vakuutusjärjestelmistä, korvaukset ovat tulositonaisia 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Instituto de Portugal koordinoi yksityistä tapaturmavakuutusjärjestelmää ↳ ammattitaudit kuuluvat sosiaaliturvajärjestelmään kansallisen työsuojelukeskuksen kautta, joka rahoitetaan työnantajilta kerätyillä maksuilla 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ pakollinen järjestelmä on osa sosiaaliturvajärjestelmää ↳ vakuutuksen takaa yleensä keskinäinen työtapaturma- ja ammattitautiyhdistys (riippumaton työnantajien yhdistys, jonka tarkoituksena on kantaa veloitteet yhteisvastuullisesti). Toisinaan vakuutuksen takaa sosiaaliturvajärjestelmästä vastaava elin ↳ vakuutuksen tarkoituksena on ennaltaehkäisevän ja parantavan hoidon sekä korvausten rahoittaminen 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ työtapaturmavakuutus on pakollinen kaikille palkkatyötä tekeville ja sitä rahoitetaan työnantajan sosiaaliturvamaksuista ↳ vakuutus on yhteensovitettu yleisen sairauskorvauksen kanssa 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ yleisten invalideittikorvausten lisäksi on erityisiä etuja henkilöille, jotka ovat menettäneet työkykynsä työtapaturmien vuoksi tai jotka kärsivät erityisistä työperäisistä sairauksista ↳ vakuutusjärjestelmä, jossa työnantajien on vakuutettava vastuunsa työntekijöille työstä aiheutuneen loukkaantumisen tai terveydellisen haitan varalta, on pakollinen

10.2 Sosiaalivakuutukseen liittyvät kannustimet

Sosiaalivakuutusjärjestelmiin, jotka kattavat työperäisten sairauksien ja työtapaturmien aiheuttamat kustannukset, liittyy työnantajilta ja työntekijöiltä vakuutusmaksuina kerättyjä huomattavia rahamääriä.

Vakuutusmaksujen periminen mahdollistaa ehkäisytoimenpiteitä yrityksissä edistävien taloudellisten kannustimien luomisen. Hieman yli puolessa Euroopan unionin jäsenvaltiosta sosiaalivakuutusjärjestelmiin kuuluu pakollisia taloudellisia kannustimia. Jäsenvaltiot ilmoittavat useiden kannustimien olemassaolosta. Työtapaturmien ja ammattitautien varalta otetuista vakuutuksista perittävien maksujen tai sosiaaliturvamaksujen eriyttäminen ovat näistä yleisimpiä.

Vakuutus- tai sosiaaliturvamaksun eriyttäminen riippuu tavallisesti jossain määrin yrityksen suhtautumisesta työsuojeluun tai sen työsuojelun alalla saavuttamista tuloksista. Vakuutusmaksujen määräytymiseen vaikuttavat tekijät vaihtelevat. Maksujen eriyttäminen voi riippua eri alojen riskialtiudesta tai juuri yksittäisten yritysten riskialtiudesta tai työoloista. Jälkimmäinen vaihtoehto koskee vain suuryrityksiä. Joissakin maissa vakuutusmaksujen suuruus riippuu siitä, missä määrin säännöksiä noudatetaan, kun taas toisissa ratkaisevaa on tarvittavien terveyttä ja turvallisuutta edistävien toimenpiteiden toteuttaminen.

Joissakin jäsenvaltioissa sosiaalivakuutusjärjestelmät sisältävät edellä mainitun vakuutusmaksujen tai sosiaaliturvamaksujen eriyttämisen lisäksi muita välineitä, joilla yrityksiä rohkaistaan parantamaan työturvallisuutta ja työterveyttä. Tällaisia välineitä ovat

- ennakot tai avustukset ehkäisytoimien toteuttamiseksi;
- työnantajille työterveyshuollon tarjoamisesta aiheutuneiden kustannusten osittainen korvaaminen;
- velvollisuus maksaa sairauspoissaoloajan kustannukset;
- korvausten periminen takaisin, jos vahinko on aiheutunut työnantajan törkeästä laiminlyönnistä.

Jäsenvaltiot eivät yleisesti odota suuria muutoksia tapahtuvaksi näiden kannustimien tasossa tai luonteessa. Suuntauksena näyttää kuitenkin olevan työtapaturmien ja työperäisten sairauksien varalta otetuista vakuutuksista perittävien maksujen entistä merkittävämpi eriyttäminen. Ruotsissa taloudellisten kannustimien käyttöön otosta keskustellaan.

Missä määrin sosiaalivakuutusjärjestelmät sisältävät taloudellisia kannustimia työsuojelun edistämiseksi? Odotatteko näiden kannustimien soveltamisessa tai tasossa tapahtuvaksi muutoksia?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ sosiaalivakuutuslaitokset voivat ryhtyä toimiin työtapaturmista tai ammattitaudeista maksettujen sosiaalietuuksien perimiseksi takaisin työnantajilta, jos kysymyksessä on törkeä laiminlyönti tai tahallinen aiheuttaminen ↳ muutoksia ei ole odotettavissa 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ työterveysrahasto ei sovelta taloudellisia kannustimia ↳ työterveysrahaston soveltamassa ehkäisy politiikassa ei odoteta tapahtuvaksi muutoksia. Rahaston perimien maksujen vaihtelevuus yrityksen ehkäisytoimien mukaan on kuitenkin mahdollista 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ taloudellisia kannustimia ei sisälly sosiaalivakuutusjärjestelmiin eikä sosiaaliturvajärjestelmään ↳ tärkein taloudellinen kannustin on, että työnantajien on maksettava sairaudesta johtuvan poissaolon aiheuttamat kustannukset ensimmäisen kahden viikon aikana (yksityiset työnantajat) tai koko sairauden aikana (julkiset työnantajat) ↳ muutoksia ei odoteta tapahtuvaksi 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ työnantajat saavat korvauksen työterveyshuollon kustannuksista ↳ tapaturmavakuutusjärjestelmät sisältävät kannustimia suur yrityksille, joiden erikoistariffiointijärjestelmissä vakuutusmaksut perustuvat tapaturmiin 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ CRAM-rahastoilla on pk-yrityksille suunnattuja ennakkomaksujen tai avustuksien muotoisia taloudellisia kannustimia ↳ merkittäviä muutoksia ei ole odotettavissa ↳ suuret yritykset voivat saada vakuutusmaksupalautuksia, jos ne ovat parantaneet työsuojelua
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ maksut vastaavat yksittäisten yritysten välillä tapaturmien ehkäisyn laajuudessa ja kustannuksissa vallitsevia eroja ↳ lisäjärjestelmä, jolla työsuojelutoimenpiteisiin liittyviä yritysten toimia palkitaan, sisältää asianomaisen yrityksen vakuutusmaksujen korotuksia tai alennusten myöntämistä niistä ↳ kannustimia tarkastellaan säännöllisesti ja tariffeja mukautetaan riskejä vastaavasti 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ IKA perii työnantajilta työperäisiä riskejä vastaavan maksun, jonka suuruus riippuu kussakin yrityksessä noudatetuista työsuojelustandardeista ↳ tämä kannustin ei ole tuottanut toistaiseksi tuloksia ↳ uusia kannustusmuotoja tutkitaan 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ sosiaalivakuutusjärjestelmiin ei kuulu erityisiä kannustimia 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ työnantajien INAIL:ille maksamat vakuutusmaksut lasketaan palkkojen kokonaismäärän perusteella kulloistenkin erityisriskien mukaisesti painotettuina ↳ INAIL on ottanut käyttöön kolme eri kannustusmuotoa: maksujen eriyttäminen, pk-yritysten maksut ja rakennusalan maksut ↳ maksujen eriyttäminen riippuu ehkäisyä koskevien säännösten soveltamisesta kokonaisuudessaan 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kannustimia ei ole ↳ vakuutusmaksujen määrääminen riskialoitain on jonkinlainen taloudellinen kannustin ↳ maksujen määrätymisestä yritys kohtaisemmin keskustellaan parhaillaan
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ työnantajat maksavat vähintään 70 prosenttia ensimmäisen sairauslomavuoden palkoista, mutta voivat ottaa tämän varalta vakuutuksen. Vakuutusmaksu perustuu sairauslomien määrään ↳ työkyvyttömyysturvalaki kattaa ensimmäisen vuoden jälkeen sairaudesta ja työkyvyttömyydestä maksettavat korvaukset. Vakuutusmaksu riippuu yrityksestä viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana työkyvyttömyyden vuoksi lähteneiden henkilöiden määrästä 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Portugalin sosiaalivakuutusjärjestelmät eivät sisällä taloudellisia kannustimia työsuojelun parantamiseksi 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ vakuutusmaksuja voidaan alentaa enintään 10 prosenttia, jos yrityksessä käytetään tehokkaita ehkäisytoimia, tai niitä voidaan korottaa enintään 20 prosentilla, jos yritys ei noudata määräyksiä maksettavia korvauksia korotetaan 30–50 prosentilla, jos vamma tai sairaus johtuu määräysten laiminlyönnistä ↳ muutoksia odotetaan tapahtuvaksi vuonna 1998 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ sosiaalivakuutusjärjestelmät eivät sisällä taloudellisia kannustimia ↳ taloudellisista kannustimista käydään keskustelua 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ Yhdistyneen kuningaskunnan sosiaaliturvajärjestelmä ei sisällä taloudellisia kannustimia. Valtio maksaa korvauksia yleisistä verovaroista

10.3 Yksityiset vakuutusjärjestelmät

Euroopan unionin jäsenvaltioilla on pakollisten sosiaalivakuutusjärjestelmien lisäksi joskus myös vapaaehtoisia yksityisiä vakuutusjärjestelmiä, joihin sisältyy taloudellisia kannustimia työsuojelun tason parantamiseksi yrityksissä. Yksityisissä vakuutusjärjestelmissä käytetyistä kannustimista merkittävimpiä ovat

- vakuutusmaksujen eriyttäminen vakuutuksissa, jotka on otettu esimerkiksi työtapaturmista ja työperäisistä sairauksista johtuvista sairausloimista ja sairaanhoidosta aiheutuvien kustannusten varalta;
- vakuutusmaksujen eriyttäminen vakuutuksissa, jotka on otettu työntekijöiden työnantajalleen työtapaturmien ja työperäisten sairauksien vuoksi esittämien korvausvaatimusten varalta.

Yksityisiin vakuutusjärjestelmiin sisältyvien työsuojelua edistävien taloudellisten kannustimien soveltaminen on rajallista. Useimmissa tapauksissa vakuutuksen hinta riippuu erityisesti pk-yritysten osalta koko alalta saamista kokemuksista eikä yksittäisen yritysten terveyteen ja turvallisuuteen liittyvistä panoksista.

Yksityisillä vakuutuksenantajilla on paremmat mahdollisuudet tarjota kannustimia suurille yrityksille, jotka käyttävät vakuutuksenantajan hyväksymiä riskinhallintajärjestelmiä. Pienempien yritysten osalta vakuutusmaksuissa otetaan kuitenkin usein huomioon vain olemassa olevat riskit, eikä

yrityksen itsensä toteuttamiin ehkäisytöihin kiinnitetä juuri lainkaan huomiota. Koska vakuutus-kustannukset ovat lisäksi markkinavoimien alaiset, niiden aiheuttamat vaihtelut ovat tavallisesti merkittävämpiä kuin työterveyden ja työturvallisuuden tasoon liittyvät kannustimet.

Vaikka joidenkin jäsenvaltioiden kehityssuuntaus suosiikin joustavampia vakuutusmaksuja, näiden taloudellisten kannustimien tason ja niiden käytön määrään odotettavissa olevat muutokset yksityisissä vakuutusjärjestelmissä ovat vähäisiä.

Missä määrin yksityiset vakuutusjärjestelmät sisältävät taloudellisia kannustimia työsuojelun parantamiseksi? Odotatteko näiden kannustimien soveltamisessa tai tasossa tapahtuvaksi muutoksia?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ei ole tiedossa, onko yksityisissä vakuutusjärjestelmissä erityisesti työsuojelutoimenpiteiden edistämiseen suunnattuja taloudellisia kannustimia 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> vakuutusenantajat ottavat huomioon hyvät tuloksen työtapaturmien torjunnassa. Vakuutusmaksut voivat vaihdella jopa 15 prosenttia pienien yritysten vakuutusmaksuissa ei ole suuria vaihteluja kehitys suuntautuu olemassa olevien riskien ja yritysten ehkäisytöiden ottamiseen paremmin huomioon 	<p>Tanska</p>	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> yksityiset vakuutusjärjestelmät eivät sisällä työsuojeluun vaikuttavia piirteitä nykyisten käytäntöjen ei odoteta muuttuvan lähitulevaisuudessa 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> työhön liittyvien vahinkojen (tapaturrien ja sairauksien) riski ei kuulu yksityisten vakuutusjärjestelmien piiriin, vaan kansallinen sosiaaliturvajärjestelmä kattaa sen
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> yritykset ovat velvollisia liittymään lakisääteiseen tapaturmavakuutusjärjestelmään. Yksityiset tapaturmavakuutusjärjestelmät eivät käytä taloudellisia kannustimia, joilla pyrittäisiin parantamaan yritysten työsuojelua 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> yksityiset vakuutuslaitokset ottavat tavallisesti huomioon vakuutetun yrityksen tavan hoitaa työsuojeluasioita ja yrityksen toiminnan vakuutuksen kohteeseen liittyvät tulokset (esimerkiksi tapaturmien määrän kehityksen) jatkokehityksestä ei ole tietoja 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> taloudellisia kannustimia käytetään sikäli, että korvausmäärät vaikuttavat vakuutusmaksujen tasoon on otettu käyttöön pilottijärjestely, jossa tietyille uusille pk-yrityksille, jotka hyväksyvät työsuojelun parantamisen ja vastaavasti ottavat käyttöön sopivan turvallisuuden hallintajärjestelmän, tarjotaan alhaisempia vakuutusmaksuja 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> taloudellisia kannustimia tai alennettuja vakuutusmaksuja ei ole vakuutusmaksu on kiinteä ja perustuu vakuutuksen kattamaan todelliseen riskiin työsuojelutoimenpiteiden käyttöönotto voi vaikuttaa vakuutusmaksua alentavasti 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> yritysten on lain mukaan liityttävä AAA-han yksityisiä vakuutusjärjestelmiä ei ole
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> vakuutusenantajat päättävät vakuutusmaksun suuruuden yritykselle maksettujen sairauslomakorvausten mukaisesti yritykset voivat myös valita vaihtoehdon, jossa ne maksavat itse sairauslomakustannukset tai vakuuttavat ne vain osittain muutoksia ei odoteta tapahtuvaksi 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> yrityskohtaisen työtapaturmariskin mukaisesti porrastetut vakuutusmaksut otettiin käyttöön vuonna 1998 vakuutusmaksut arvioidaan yrityksen toimialan ja työpaikalla toteutettujen ehkäisytöiden mukaisesti 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> työtapaturma- ja sairastumisriski eivät kuulu yksityisten vakuutusjärjestelmien piiriin 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> taloudellisia kannustimia ei ole yksityiset vakuutusjärjestelmät eivät sisällä työsuojeluun vaikuttavia piirteitä 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> taloudellisten kannustimien käyttö vakuutusten yhteydessä on varsin vähäistä erityisesti pienten yritysten vakuutuskustannukset riippuvat yrityksen tai koko alan korvausvaatimuksista saaduista kokemuksista

11.

SOPIMUSPUOLTEN VALINTA TYÖSUOJELULLISIN PERUSTEIN

Suhteellisen uusi ja osittain erilainen tapa on suosia työsuojelua yrityksissä siten, että urakoitsijoita tai tavaroiden, hyödykkeiden ja palvelujen toimittajia valittaessa käytetään perusteena niiden toimintaa työsuojelun alalla. Tämän tutkimuksen yhteydessä jäsenvaltioilta kysyttiin, käyttivätkö niiden julkiset organisaatiot (kansallisen, alueellisen tai paikallisen tason), toimiessaan yksityisten organisaatioiden ominaisuudessa, urakoitsijoiden tai toimittajien valinnassa perusteena työsuojelullisia seikkoja.

Tulokset osoittavat, että monilla jäsenvaltioilla on jonkinlaisia tähän liittyviä kokemuksia.

Toisinaan käytetään laillisuusperiaatetta, jolloin viranomainen vaatii sopimuspuoleltaan työsuojelumääräysten noudattamista. Joissakin jäsenvaltioissa on erityinen lainsäädäntö, jossa viranomaisia kielletään tekemästä sopimusta kenenkään kanssa, jonka on todettu syyllistyneen työsuojelurikoksiin (Espanjassa). Joskus julkishallinnon tekemissä urakasopimuksissa määrätään, että työssä on noudatettava työterveyttä ja työturvallisuutta koskevia säännöksiä. Toisissa jäsenvaltioissa riippuu asianomaisen viranomaisen päätöksestä (tai aloitteesta), otetaanko sopimuspuolen työsuojelutoiminta huomioon vai ei.

Toimiessaan yksityisten organisaatioiden ominaisuudessa julkiset organisaatiot voivat myös edellyttää noudatettavaksi työsuojelustandardeja, jotka ylittävät säännöksillä määrätyn vähimmäistason tai vaatia erityistoimia, jotka parantavat työsuojelun toteutumista käytännössä työpaikalla. Nämä erityistoimet voivat olla esimerkiksi koulutusohjelmia tai kampanjoita (Alankomaissa).

On useita syitä, joiden perusteella sopimuspuolen työturvallisuus- ja työterveyskysymyksiä koskevan toiminnan huomioonottaminen voi olla tärkeää tehtäessä sopimuspäätöksiä.

Ensiksi julkisilla organisaatioilla (kansallisilla ja paikallisilla) on yksityisen organisaation ominaisuudessa toimiessaan mahdollisuus teettää ulkopuolisilla huomattavia työmääriä. Julkisten organisaatioiden ja niiden sopimuspuolten väliset sopimukset voivat olla varsin suuria tai sopimuksen alainen työ tai palvelu voi olla laadultaan erityinen. Tämä asia voi toimia kannustimena työsuojelun parantamiseksi tietyillä aloilla. Toiseksi, hyvien yritysten valinta sopimuspuoliksi voi antaa muille yrityksille esimerkin hyvistä työkäytännöistä.

Missä määrin kansalliset, alueelliset tai paikalliset julkiset organisaatiot käyttävät, yksityisten organisaatioiden ominaisuudessa toimiessaan ja sopimusosapuolena tavaroiden ja palvelujen toimittajiksi valitessaan, perusteena työsuojeluvaatimusten noudattamista?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ joissakin yksittäisissä tapauksissa sopimuspuolet veloitetaan noudattamaan asianmukaisia työsuojelusääntöjä 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ työvälineiden ja henkilökohtaisten tai yhteisesti käytettävien suojavälineiden hankinta julkiselle sektorille tapahtuu erityisten hankintamenettelyjen mukaisesti ↳ pääsopimusosapuolena on hylättävä alihankkijat, joiden työsuojelun se tietää ennestään puutteelliseksi 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ työsuojelunäkökohdat kuuluvat valtion ja paikallisviranomaisten hankintaperiaatteita koskeviin ohjeisiin, jotka koskevat enimmäkseen tuotteita ↳ asetetuista ehdoista ei ole olemassa määrällisiä tietoja 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ tällaisten ehtojen asettaminen ei ole yleistä 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ sopimusosapuolena on noudatettava hyvinvointia koskevia sääntöjä. Työsuojelu kuuluu niihin
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kaikkiin viranomaisten tekemiin sopimuksiin kuuluu sitova ehto, jonka mukaan lakisääteisiä määräyksiä, työsuojelumääräykset mukaan lukien, on noudatettava 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kaikki viranomaiset asettavat työsuojelua koskevia ehtoja ↳ sopimuksia noudatetaan tiukasti hankittaessa tavaroita tai palveluja, joiden osalta laissa on erityisiä vaatimuksia tai standardeja (esimerkiksi rakennustyössä käytettäviä laitteita jne.) 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ jotkin organisaatiot vaativat ennen tavaroiden tai palvelujen ostamista jäljennöksen toimitusta koskevasta turvallisuuslausunnosta 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ voimassa olevassa lainsäädännössä edellytetään, että tarjouspyynnössä määrätään turvallisuusmääräyksiä noudattamisesta Euroopan unionin direktiivien mukaisesti ↳ jokin aika sitten on perustettu kansallinen järjestö (ITACA), jonka tehtävänä on määritellä ja kehittää avoimia hallintomenettelyjä julkisten tarjouskilpailujen korkean laadun takaamiseksi 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ AAA asettaa sopimusosapuolille omat tapaturmantorjuntasääntönsä ↳ suuryritykset asettavat sopimusosapuolilleen omat työsuojeluvaatimuksensa
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ useiden esimerkkien mukaan yksityisten organisaatioiden ominaisuudessa toimivat viranomaiset asettavat tavaroita ja palveluja ostaessaan sopimuspuolille työterveys- ja työturvallisuusvaatimuksia koskevia ehtoja. Niitä sovelletaan esimerkiksi ostettaessa siivous- tai ruoppauspalveluja 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kaikkien viranomaiselinten on noudatettava julkisia rakennusurakoita sekä tavara- ja palveluhankintoja koskevaa erityistä lainsäädäntöä ↳ tuotteiden osalta on taattava, että ne vastaavat lukuisia eurooppalaisten tai kansallisten standardien mukaisia tekniseen turvallisuuteen liittyviä eritelmiä 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ viranomaisten on kiellettyä tehdä sopimusta sellaisen osapuolen kanssa, jonka on todettu syyllistyneen työsuojelurikokseen. Julkisia hankintoja koskevissa eritelmissä veloitetaan noudattamaan työn kuluessa työsuojelumääräyksiä ↳ julkishallinnolle tarjottavien tuotteiden on täytettävä turvallisuusvaatimukset 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ tällaisten ehtojen asettaminen ei ole yleistä 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ↳ kaikille yrityksille, paikallisviranomaiset mukaan lukien, on asetettu työsuojelulainsäädännössä tietyt velvoitteita sopimusosapuolensa toiminnasta. Tapa, jolla viranomaiset pyrkivät vaikuttamaan sopimusosapuolihinsa, riippuu suuresti kustakin viranomaisesta

4. osa **EUROOPAN TASO**

12

EUROOPAN TASON ALOITTEET

Jäsenvaltioilta kysyttiin, mihin toimiin työsuojelun taloudellisten näkökohtien suhteen voitaisiin ryhtyä Euroopan tasolla.

Useimmat jäsenvaltiot olivat sitä mieltä, että kansallisten hallintojen toteuttamien toimenpiteiden kustannuksia ja hyötyjä koskevista arvioista on tarpeen vaihtaa tietoja. Tätä pidetään hyödyllisenä, ja joidenkin maiden mielestä tietojen vaihtoa olisi lisääntävä. Erityisesti mainittiin EU:n direktiivien taloudellisten vaikutusten arviointi, makrotason tiedot ja erityisiä toimenpiteitä koskevat tutkimukset.

Kansallisen tason menetelmien kehittämisen osalta jäsenvaltiot katsovat tarvittavan menetelmiä, joiden avulla olisi mahdollista arvioida EU:n direktiivien soveltamisen vaikutuksia ottamalla huomioon kaikille yhteiset tekijät vertailukelpoisuuden takaamiseksi. Suomi ehdotti jäsenvaltioiden tilastoinnin yhdenmukaisuuden lisäämistä määritettäessä esimerkiksi työperäisten sairauksien esiintymistiheyttä. Nämä tiedot mainittiin perusedellytyksinä tulevien taloutta koskevien analyysien tekemiselle ja voimassa olevien tai ehdotettujen Euroopan unionin direktiivien kustannusten ja hyötyjen arvioinnille. Tällä hetkellä vertailukelpoisten eurooppalaisten lukujen arvioiminen on sekä vaikeaa että työlästä.

Useat maat ehdottivat yritystasolla käytettävien menetelmien tai välineiden kehittämistä. Jotkin jäsenvaltiot (Italia, Alankomaat) painottivat sellaisten yksinkertaisten kustannus/hyötyanalyysimallien

tärkeyttä, joita myös pk-yritykset voisivat käyttää päivittäisessä toiminnassaan. Näillä käytännönläheisillä ja yksinkertaisilla menetelmillä olisi voitava selvästi osoittaa muita etuja kuin sairauslomien vähenemistä, kuten tuottavuuden lisääntymistä sekä tuotteiden/palvelujen laadun ja kilpailukyvyyn paranemista. Tätä aluetta koskevat menetelmät ja välineet olisivat vähemmän riippuvaisia kansallisesta lainsäädännöstä ja niiden levittämien olisi helpompaa. Kreikka ehdotti työmarkkinaosapuolten ottamista mukaan tähän toimintaan, jotta niiden omat luvut, näkemykset ja kokemukset voitaisiin ottaa huomioon kaikissa tulevissa taloudellisiin näkökohtiin Euroopan tasolla vaikuttavissa toimitissa.

Menetelmien kehittämisen lisäksi (niin kansallisella kuin myös yritysten tasolla) tehtiin suuri määrä erilaisia ehdotuksia toimenpiteiksi, jotka voitaisiin toteuttaa Euroopan tasolla. Näitä olivat esimerkiksi

- toimenpiteiden arviointi tuottavuuden ja kilpailukyvyyn kannalta;
- ohjeet samanlaisten indikaattoreiden käyttämisestä, vertailukelpoisuuden parantaminen;
- toimenpiteitä, kustannuksia ja tehokkuutta koskevat tiedot sisältävä tietokanta;
- pilottihankkeet, tutkimus;
- menestyksekkäiden menetelmien ja esimerkkien vaihto.

Useimmat jäsenvaltiot kannattavat taloudellisia toimenpiteitä koskevien tietojen levittämistä. Jotkin jäsenvaltiot ehdottavat tutkimuksen lisäämistä ja kokemusperäisten näyttöjen leivittämistä vakuumuksiin perustuvien kannustimien tehokkuudesta.

SHAPE-hanke tuottaa myös käyttökelpoista tietoa menetelmistä. Tämän Euroopan komission rahoittaman hankkeen tarkoituksena on kehittää ja testata menettelyjä työsuojeluun liittyvien kustannus/hyötyanalyysien tekemiseksi.

LIITE I YHTEENVETOTAULUKKO JÄSENVALTIOIDEN ESITTÄMISTÄ EUROOPAN TASOISISTA TOIMENPITEISTÄ

	AT	BE	DK	FI	FR	DE	GR	IE	IT	LU	NL	PT	ES	SE	GB
EU:n direktiivejä koskeva arviointi ja arvioiden levittäminen	●		●	●	●	●							●		●
Arvioiden ja tietojen levittäminen kansallisella tasolla	●			●	●	●	●		●			●	●		●
Menetelmien kehittäminen ja niistä saadut kokemukset (makrotasolla)					●	●			●	●					●
Tietojen yhdenmukaistaminen, vertailukelpoisuuden parantaminen				●					●	●			●		●
Menetelmien sekä yritysten käyttöön tarkoitettujen välineiden kehittäminen ja vertailu			●	●	●	●			●			●			●
Hyvien esimerkkien, pilottihankkeiden, tietokantojen levittäminen				●	●		●		●	●	●		●	●	●
Esimerkitapauksia koskevien tutkimustietojen levittäminen pk-yrityksille									●		●				
Hyötyjen arviointi, vaikutukset tuottavuuteen ja laatuun		●	●	●					●	●		●			
Tehokkuuden ja toimivuuden indikaattorit				●		●									
Taloudelliset kannustimet	●			●	●										●
Tutkimushankkeet					●			●	●						●

Mihin toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä Euroopan tasolla tietojen vaihtamiseksi kansallisten viranomaisten toteuttamien toimenpiteiden kustannusten ja hyötyjen arvioinnista?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> tällaiset arvioinnit eivät ole mahdollisia. Parhaimmillaankin ne tuottaisivat harhaanjohtavia tietoja, ja tietojen vaihto vaikuttaa turhalta 	<p>Belgia</p>	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> EU:n komissio voisi levittää EU:n direktiivien vaikutusten arviointia koskevia lopullisia asiakirjoja 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> kaikkien vaikutuksia koskevien arviointien tulisi olla helposti saatavilla 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> kansallisten hallintojen välinen tietojen vaihto voi olla hyödyllistä (tilastokatsaukset, menetelmiä koskevat kokeilut jne.)
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> näitä seikkoja koskevaa tietojen vaihtoa olisi edistettävä nykyistä voimakkaammin 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> tietojen levittäminen ja vaihtaminen kansallisten viranomaisten kesken esimerkein ja huomautuksin (joko asiakirjoina, Internetin välityksellä tai vierailuohjelmien avulla) tietojen, näkemysten ja ehdotusten kerääminen työmarkkinaosapuolilta ja sosiaaliturvasta vastaavilta organisaatioilta 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> edellä mainituista kustannuksista/hyödyistä näyttää olevan saatavilla hyvin vähän tietoja. Rahoituksen järjestäminen tutkimusta varten voisi olla tarpeen 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> tietojen jakaminen pk-yrityksille käyttäen helposti ymmärrettävää kieltä, ennen kaikkea Euroopan työterveys- ja työturvallisuusviraston verkoston kautta, mutta myös suoraan INAIL:in ja kauppakamarien tiedotuskeskusten välityksellä 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> pääosasto V:n toimeksiannosta toteutettavaa NIA-TNO:n SHAPE-hanketta voitaisiin käyttää tähän tarkoitukseen
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> tietojen levittäminen esimerkkitapauksista vaikuttaa erityisen hyödylliseltä. Näitä tietoja voidaan käyttää opetustarkoituksiin. Riittävän hyvän esimerkkitapauksia koskevan aineiston hankkiminen on äärimmäisen kallista. Otteet kansainvälisesti käytettävissä olevasta tiedosta voisivat olla hyödyksi 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> aloitteet, jotka edistävät kustannus/hyötyanalyysijä koskevan tiedon vaihtoa ja levittämistä ovat erittäin tärkeitä sekä viranomaisille että yrityksille 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> kansallisten hallintojen kokemuksiin julkisten toimenpiteiden kustannuksia ja hyötyjä koskevista arvoista liittyvien mahdollisimman laajojen tietojen käytettäväksi saantia olisi edistettävä 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> arvioiden ja tietojen levittäminen kansallisella tasolla enemmän tietoja ja analyysejä taloudellisten kannustimien vaikutuksista työsuojeeluun kokemusten vaihdon lisääminen käyttämällä erilaisia menetelmiä ja malleja 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> toimenpiteiden kustannuksia ja hyötyjä koskeviin erityisiin tutkimuksiin liittyvät tiedot voivat olla hyödyllisiä kokemuksia menetelmistä ja tuloksista voitaisiin jakaa laajemmin terveysongelmista ja heikosta turvallisuudesta aiheutuvia kustannuksia koskeva toiminta olisi keskitettävä lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä kansallisten tutkimusten levittämiseen

Mihin toimenpiteisiin voitaisiin ryhtyä Euroopan tasolla puutteellisen työsuojelun kustannusten laskemiseksi ja kustannusten ja hyötyjen arviointimenetelmien kehittämiseksi ja soveltamiseksi?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tällaiset Euroopan tasolla toteutetut laskelmat voisivat olla hyödyllisiä ➤ tällaisista arvioista saatava hyöty on rajallista ➤ käytännön seuraukset olisi selvitettävä ennen kustannus/hyötyanalyysien kehittämistä ➤ uudet menetelmät eivät saa johtaa työmäärän lisääntymiseen 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ensisijaisesti olisi arvioitava toimenpiteiden vaikutuksia kilpailuun, työllisyyteen, tuottavuuteen ja tuotteiden laatuun 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kehitystä olisi suunnattava työperäisten sairauksien esiintymistiheyden määrittämiseen ➤ yritystasolla tarvitaan muita "hyötyä" tuottavia tekijöitä kuin sairauslomien väheneminen ➤ on tarpeen kehittää edelleen käytännönläheisiä ja yksinkertaisia menetelmien tuottavuuden ja tuotteiden/palvelujen laadun ottamiseksi huomioon yritystason laskelmissa 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vertailukelpoisuus edellyttää tilastojen yhdenmukaistamista. Taloudellisten laskelmien huomautuksineen tulisi olla helposti saatavilla ➤ työsuojelun kustannuksia ja hyötyjä koskevien laskenta- ja arviointimenetelmiä olisi syytä arvioida ja kehittää eurooppalaisena yhteistyönä ➤ onnistuneita menetelmiä olisi levitettävä 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ asiantuntijaryhmien käyttö on suositeltavaa menetelmien kehittämiseksi työsuojelun kustannusten ja hyötyjen arviointia varten Luxemburgissa toimivan työsuojelun neuvoo-antavan komitean yhteydessä ➤ pilottihankkeita ehdotetaan toteutettavaksi yrityksissä kyseisten kustannusten ja hyötyjen arviointia koskevien menetelmien testaamiseksi
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tarvittavien välineiden vertailu ja kriittinen arviointi esimerkiksi perustamalla tarkoitukseen sopiva tiedonvaihtoverkosto ➤ Euroopan tasoiset toimet olisi kohdistettava ensisijaisesti työsuojelun kustannusten ja hyötyjen arviointimenetelmien kehittämiseen ja toimista saatavien hyötyjen kuvaamiseen 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tietojen levittäminen ja vaihtaminen kansallisten hallintojen kesken esimerkein ja huomautuksin (asiakirjoina, Internetin välityksellä tai vierailuohjelmien avulla) 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ edellä mainituista kustannuksista/hyödyistä näyttää olevan saatavilla hyvin vähän tietoja. Rahoituksen järjestäminen tutkimusta varten voisi olla tarpeen 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ohjeiden laatiminen kustannusten ja hyötyjen arvioinnissa käytettävien yhdenmukaisten indikaattoreiden tunnistamiseen 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ vahinkojen laatuun ja sijaintiin perustuvien EU:n laajusten tilastojen laatiminen ➤ tavanomaisen sairauslomien arviointi ➤ työsuojelun aiheuttamien kustannusten vertailu sen avulla säästyneisiin työtunteihin verrattuna (työaika miinus sairauslomista johtuvat menetykset)
<p>Alankomaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ suositellaan kustannuksia ja tehokkuutta koskevien kausiarvioiden kokoamista yritystasolla erilaisista terveysriskeistä ja eri tuotannonaloilta sekä erikokoisista yrityksistä ➤ toimenpiteitä, tiettyihin riskeihin liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvia kustannuksia ja niiden tehokkuutta koskeva tietokanta 	<p>Portugali</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ erityistä huomiota olisi kiinnitettävä hyötyjen arviointiin liittyvien perusteiden määrittelyyn 	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ olisi kehitettävä vertailut mahdollistava yhteisiin tekijöihin perustuva menetelmä EU:n direktiivien soveltamisesta aiheutuvien vaikutusten arvioimiseksi 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ olisi kehitettävä eurooppalainen malli 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tällä hetkellä yhdenmukaisten yleiseurooppalaisten lukujen arviointi vaikuttaa sekä hankalalta että paljon työtä vaativalta. Työn jatkaminen kokemusten saamiseksi voimassa olevien tai ehdotettujen EU:n direktiivien kustannuksia ja hyötyjä koskevasta arvioinnista olisi erittäin hyödyllistä

Mitkä taloudellisten kannustimien tai muiden välineiden käyttöä koskevaan tietoon liittyvät toimenpiteet olisivat toteuttamiskelpoisia?

<p>Itävalta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tällaisten tietojen kerääminen, käsittely ja levittäminen voisi kuulua viraston tehtäviin 	<p>Belgia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ suhtautuminen on myönteistä kaikkiin tätä aihetta koskeviin Euroopan tasolla toteutettaviin toimenpiteisiin 	<p>Tanska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ enemmän kokemusperäisiä todisteita vakuutuksiin liittyvistä kannustimista 	<p>Suomi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ nykyisten kannustimien tutkiminen, niiden merkityksen selvittäminen perusteellisemmin ja laajemmin ➤ erityyppisten toimenpiteiden taloudellisten vaikutusten vertaileva tutkiminen ➤ työolojen ja tuottavuuden vuorovaikutusten selvittäminen voisi tapahtua yhteistyönä 	<p>Ranska</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ avoimuus Euroopan laajuisten hankkeiden kuten SHAPEn kehittämiseen Luxemburgissa toimivan neuvoo-antavan komitean piirissä käytyjen arviointia koskevien keskustelujen pohjalta
<p>Saksa</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ yleistä taloudellista tehokkuutta koskevien indikaattorien kehittämistä olisi harkittava, ja työsuojeluun liittyviä tietoja olisi tätä tarkoitusta varten yhdistettävä entistä enemmän taloudellisiin tietoihin (esimerkiksi työkyvyttömyysaika verrattuna tuotantoon) 	<p>Kreikka</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tietojen levittäminen ja vaihtaminen kansallisten hallintojen kesken esimerkein ja huomautuksin (asiakirjoina, Internetin välityksellä tai vierailuohjelmien avulla) 	<p>Irlanti</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ edellä mainituista kustannuksista/hyödyistä näyttää olevan saatavilla hyvin vähän tietoja. Rahoituksen järjestäminen tutkimusta varten voisi olla tarpeen 	<p>Italia</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kaikkien suoraan tai välillisesti työsuojelua tukevien ja kehittävien eurooppalaisten rahoituslähteiden löytäminen (tutkimus-, koulutus- ja rakennerahastot) 	<p>Luxemburg</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ (nykyinen) SHAPE-hanke on merkittävä ➤ tietojen levittäminen viraston verkoston välityksellä
<p>Alankomaat</p>	<p>Portugali</p>	<p>Espanja</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ tiedonsaannin edistäminen yritysten soveltamista käytännöistä niiden laskiessa ehkäisytöimenpiteiden vaikutuksia taloudelliseen tulokseensa 	<p>Ruotsi</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ taloudellisia kannustimia ja niiden vaikutuksia työsuojeluun koskevien tutkimusten tulosten jakaminen 	<p>Yhdistynyt kuningaskunta</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ kaikessa taloudellisia kannustimia koskevassa selvitystyössä olisi päällekkäisyyden välttämiseksi otettava täysin huomioon Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiön tekemä työ ➤ SHAPE-tutkimushanke voi tarjota ajan mittaan hyödyllistä tietoa kehittäessään yksinkertaisia menetelmiä yritysten, erityisesti pk-yritysten, päivittäisen päätöksenteon tueksi

5. osa **PÄÄTELMÄT**

PÄÄTELMÄT

Työsuojelutoimenpiteiden kustannuksia ja hyötyjä koskevat näkökohdat

1. Taloudellisista vaikutuksista, erityisesti työsuojelun kustannusten ja hyötyjen arvioinnista, on tullut tärkeä kysymys useimmissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa, ja aihetta kohtaan osoitettu kiinnostus on edelleen kasvussa.
2. Jäsenvaltioissa käytetään erilaisia työsuojelupoliittisia taloudellisia kannustimia ja välineitä. Näistä yleisimmin tunnettuja ovat nykyisin kustannus/hyötyanalyysit. Myös muiden kannustimien kuten tukien ja taloudellisten seuraamusten käyttö on silti merkittävää.
3. Joissakin jäsenvaltioissa taloudellisten vaikutusten arviointi kuuluu poliittisessa päätöksenteossa käytettyihin vakiotietoihin. Tapa, jolla taloudelliset arvioinnit vaikuttavat päätöksentekoon, vaihtelee kuitenkin jäsenvaltioittain.
4. Vaikka kustannus/hyötyanalyysiä pidetään useimmissa jäsenvaltioilla uusia toimenpiteitä koskevan päätöksentekoprosessin tärkeänä osana, syntyy vaikutelma, että inhimilliset perusteet ovat kuitenkin edelleen sitä tärkeämpiä.

Työterveys- ja työturvallisuuspolitiikan taloudelliset vaikutukset

5. Kustannus/hyötyanalyysin tekeminen ennen toimenpiteen toteuttamista on monissa jäsenvaltioissa usein rutiininomainen toimenpide, ja joissakin tapauksissa se on jopa pakollinen. Joitakin toimenpiteitä kuten kampanjoita jne. analysoidaan paljon harvemmin.
6. Vain muutamassa jäsenvaltiossa tehdään kustannus/hyötyanalyysi työsuojeluun liittyvän toimenpiteen toteuttamisen jälkeen.
7. Arviointien toteuttamistapa vaihtelee maittain ja se voi vaihdella myös toimenpiteen luonteen mukaan. Hyötyjen arviointi osoittautuu erityisen vaikeaksi. Sosiaaliset näkökohdat otetaan tavallisesti jossain määrin huomioon.
8. Jäsenvaltiot ilmoittavat monenlaisista ongelmista, jotka liittyvät hyötyjen arviointiin. Sellaisia ovat esimerkiksi luotettavien tietojen puute, asianmukaisten tekijöiden valinnan vaikeus ja se, että hyödyt käyvät usein ilmi vasta jonkin ajan kuluttua.
9. Jotkin jäsenvaltiot ovat arvioineet työperäisten sairauksien kustannukset prosentteina bruttokansantuotteesta. Annetut luvut vaihtelevat 2,6 prosentista 3,8 prosenttiin (kustannustekijöiden kirjo on laaja). Toisten jäsenvaltioiden osalta arviointiperusteena oli ilmoitettujen kustannustie-

tojen kokonaismäärän suhde BKT:een. Näiden prosenttiosuuksien vaihteluväli oli 0,4–4,0.

10. Menetelmät työperäisistä sairauksista aiheutuvien kustannusten arvioimiseksi prosentteina BKT:sta vaihtelevat liian paljon, jotta niiden perusteella voitaisiin tehdä jäsenvaltioiden välisiä tarkkoja vertailuja. On kuitenkin todennäköistä, että työhön liittyvien riskien kustannuksia koskevien ilmoitettujen lukujen suuruusluokka antaa likimääräisen kuvan todellisista kustannuksista.
11. Yksittäisten yritysten osalta on tärkeämpää tietää, alentaako tietty työsuojelutoimenpiteisiin tehtävä investointi niiden kustannuksia. Useimmissa jäsenvaltioissa on käytettävissä välineet, tai sellaiset ovat kehitteillä, joilla yrityksiä voidaan tukea niiden arvioidessa toimenpiteistä koituvia kustannuksia ja hyötyjä. Pieniltä ja keskisuurilta yrityksiltä puuttuu usein taloudelliset resurssit ja tarvittava henkilöstö näiden menetelmien soveltamiseksi asianmukaisesti.

Taloudellisten kannustimien käyttö

12. Turvallisten ja terveellisten tuotteiden, tuotantomenetelmien, työjärjestelyjen, koneiden ja muiden sellaisten seikkojen kehittämistä, myyntiä tai ostamista edistäviä tukimuotoja on käytössä useimmissa jäsenvaltioissa. Kuitenkin vain muutamissa jäsenvaltioissa on arvi-

oitu tukien ansiosta toteutettujen toimenpiteiden vaikutuksia.

13. Tukijärjestelyjen tulevaisuuden osalta Euroopassa näyttää vallitsevan lukuisia erilaisia kehityssuuntauksia. Joissakin jäsenvaltioissa tukiin tarkoitetut määrärahat ovat vaarassa supistua, kun taas toisissa ollaan aloittamassa uusia toimenpiteitä.
14. Jäsenvaltioilla on pitkälle kehittyneet järjestelmät yksittäisiin yrityksiin kohdistuvien taloudellisten seuraamusten ja hallinnollisten sakkojen täytäntöönpanemiseksi. Niitä näytetään kuitenkin sovellettavan melko säästeliäästi. Lainsäädännön noudattamisen aikaansaaminen on täytäntöönpanotoiminnan päätavoite.
15. Jotkin jäsenvaltiot ilmoittivat, että taloudellisten seuraamusten taso on liian alhainen, jotta ne toimisivat pelotteena, ja siksi tason nostamiseksi on tehty aloitteita. Lisäksi hallintoviranomaiset näyttävät entistä kiinnostuneemmilta käyttämään niiden itsensä määräämiä hallinnollisia sakkoja sen sijaan, että lainrikojat haastettaisiin oikeuteen.
16. Pieni vähemmistö Euroopan unionin jäsenvaltioista käyttää taloudellisia kannustimia osana työperäisiä sairauksia ja työtaturmia koskevia pakollisia sosiaalivakuutusjärjestelmiä. Ne ilmoittavat erilaisista kannustimista. Vakuutusmaksujen eriyttäminen on yleisin kannustin.

17. Erityisesti pienehköihin yrityksiin vaikuttaa se, että vakuutusmaksun suuruuteen liittyvät kannustimet perustuvat tavallisesti pikemminkin koko toimialan korvausvaatimuksista saatuihin kokemuksiin kuin yksittäisten organisaatioiden työsuojelujärjestelyjen tehokkuuteen.
18. Melko uusi ja erilainen tapa edistää työsuojelua yrityksissä on yksityisten organisaatioiden ominaisuudessa toimivien julkisten laitosten käytäntö valita urakoitsijansa tai tavaroiden, hyödykkeiden ja palvelujen toimittajansa niiden työsuojelun alaan liittyvien toimenpiteiden perusteella.
19. Monet jäsenvaltioista kokevat tarpeelliseksi vaihtaa tietoja toimenpiteiden kustannuksia ja hyötyjä koskevista arvioista. Monet jäsenvaltiot korostavat, että menettelyn luominen EU:n direktiivien vaikutusten arvioimiseksi on tärkeää.

Euroopan tason aloitteet

20. Yritysten tasolla käytettävien välineiden kehittämistä edelleen ehdotetaan. Jotkin jäsenvaltiot korostavat, että on tärkeää luoda yksinkertaisia kustannus/hyötyanalyysimalleja, joita pk-yritykset voisivat käyttää päivittäisessä toiminnassaan.

LIITTEET

MÄÄRITELMÄT¹

Poissaolo työstä

Tilapäinen poissaolo työstä joko sairauden tai muun syyn vuoksi.

Hallinnolliset sakot

Taloudellisia rangaistuksia, jotka valvontaviranomainen määrää suoraan.

Hyödyt

Toiminnasta tai toimintaperiaatteesta koituvat hyödyt voi arvioida vertaamalla tilanteen edellyttämiä korjaavia kokonaiskustannuksia sekä ennen toimenpiteen toteuttamista että sen jälkeen lisättyinä muiden hankkeeseen tai toimintaperiaatteeeseen liittyviksi katsottavien parannusten rahallisella arvolla.

Kustannus/hyötyanalyysi

Rahassa määriteltyjen kokonaiskustannusten ja -hyötyjen arviointitekniikka, jota sovelletaan joko yhteiskunnan tasolla tai tietyn hankkeen kannalta. Kustannus/hyötyanalyysissä verrataan ehkäisykustannuksia niillä saavutettaviin hyötyihin (eli korjaavien kustannusten vähenemiseen lisättyinä mahdollisilla lisäeduilla)

Sairaudesta aiheutuvat kustannukset

Menetelmä, jossa lasketaan yhteen *kustannukset*, joiden voidaan katsoa liittyvän sairauksiin tai tauteihin.

Sairaudesta aiheutuvien kustannusten arvioinnissa määritetään ongelman suuruus, kun taas ratkaisujen valinnassa on käytettävä muita menetelmiä. Sairaudesta aiheutuvien kustannusten arviointi voi sisältää sekä rahallisia että sosioekonomisia kustannuksia sen tahon tai niiden tahojen mukaan, jo(i)lle laskelma tehdään. Sairaudesta aiheutuvien kustannusten arviointimenetelmässä “kustannukset” ovat resursseja, joiden käyttö voidaan yhdistää tiettyihin terveydellisiin tuloksiin.

Kustannukset

Käytettyjen resurssien rahassa mitattu arvo. Tässä tutkimuksessa käytetään käsitettä ehkäisykustannukset tarkoittamaan resurssien käyttöä ehkäisevään toimintaan ja käsitettä korjaavat kustannukset (tai myös seurauskustannukset) kuvaamaan tapaturmien ja sairastavuuden seurauksia.

Ennenaikainen eläköityminen

Kaikenlainen pysyvä vetäytyminen työelämästä ennen “tavanomaista” eläkeikää (joka määräytyy kansallisten tapojen ja lakien mukaisesti). Terveyteen liittyvänä indikaattorina aikaistettu vetäytyminen työelämästä liittyy usein henkilöihin, joille on myönnetty työkyvyttömyyseläke.

Rahalliset kustannukset

Yhdelle taloudelliselle toimijalle eli yritykselle, yksityishenkilölle tai julkiselle sektorille koituvat (rahassa määritetyt) kustannukset. Rahalliset kustannukset sisältävät toimijoiden väliset *siirrot*, mikä erottaa ne sosiaalisista kustannuksista.

Taloudelliset rangaistukset

Oikeudessa määrätyt taloudelliset seuraamukset.

Inhimilliset kustannukset

Sosioekonomisissa laskelmissa käytetty termi, jolla kuvataan elämisen laatua sellaisenaan (sisältäen henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin). Samaa ilmiötä voidaan myös kuvata käsitteillä “kipu ja särky” tai “terveen elinajan odote”. Inhimilliset kustannukset voi määrittää noudattamalla maksuhalukkuuteen liittyviä menetelmiä.

Muu kuin lääkinällinen kuntoutus

Mahdollisuuksien luominen vammaisille henkilöille selviytyä päivittäisistä toiminnoista esimerkiksi toteuttamalla muutoksia työpaikalla tai asuin-tiloissa sekä antamalla ammatillista kuntoutusta.

Työtapaturma

Äkillinen ulkoisista olosuhteista johtuva tapahtuma, joka liittyy työhön. Tapaturmien seurauksia voivat olla: terveyshaitta tai vamma, omaisuudelle, tehtaalle, tuotteille tai ympäristölle aiheutunut vahinko, tuotannon menetys tai vastuiden lisääntyminen.

Ammattitaudit

Työntekijöiden sairaudet, joiden tiedetään (tai oletetaan) johtuvan epäsuotuisista työskentelyolosuhteista. Viranomaiset tai vakuutusjärjestelmät tunnustavat virallisesti ammattitaudit, mutta eivät työperäisiä sairauksia.

¹ Tämä liite perustuu osittain Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätöön raporttun “Malli rasisutustekijöiden aiheuttamien kustannusten arvioimiseksi kansallisella tasolla”

Menetetty mahdollisuudet (tapaturmien tai ammattitautien vuoksi)

Menetettyjä liiketoimintamahdollisuuksia (tilauksia, myyntiä), joita ei olisi todennäköisesti menetetty, jos tapaturmaa ei olisi tapahtunut tai ammattitauti ei olisi puhjennut.

Tuotannon menetys

Menetelmä, jolla määritetään sairauden vuoksi menetetyt työajan rahallinen arvo. Menetetyt työtuntin (-viikon, -vuoden) arvo oletetaan työntekijän marginaalituotannoksi.

Takaisinmaksuaika

Yksinkertainen indikaattori, jota käytetään kustannus/hyötyanalyysissä verrattaessa hankkeisiin, investointeihin tai politiikkoihin liittyviä rahavirtoja (tuloja ja menoja). Ajan merkitys ei sisälly mihinkään indikaattoriin.

Pysyvä työkyvyttömyys

Koskee henkilöitä, joiden työkyky on alentunut terveysongelmien vuoksi. Työkyvyttömyys voi olla osittainen, niin että pysyvästi työkyvyttömiksi voidaan kuvata sekä sellaiset henkilöt, jotka ovat terveyssyistä vetäytyneet aikaistetusti työelämästä, että sellaiset työssä käyvät henkilöt, joilla on krooninen sairaus tai vamma.

Henkilöstön vaihtuvuus

Vakaan työtilanteen vallitessa esiintyvä työntekijöiden vaihtuvuus – toisin sanoen ottamatta huomi-

oon yrityksen työmäärän kasvusta tai supistumisesta johtuvia muutoksia tai puhtaasti kausivaihteista johtuvia työllisyystilanteen vaihteluja. Useimmissa tapauksissa ilmiötä mitataan irtisanoutuvien työntekijöiden prosenttiosuutena työvoimasta.

Työsuojellisuutena muuttujana vaihtuvuutta olisi verrattava "tavanomaiseen" vaihtuvuuteen tai yritykselle asetettuun realistiseen tavoitteeseen. Epätavallisen suurta henkilöstön vaihtuvuutta voidaan pitää yrityksen tasolla vain kustannustekijänä.

Tuottavuus

Tuotannon määrä panostettua yksikköä kohti. Työn tuottavuutta (tuotantoa työtuntia kohti) käytetään useimmiten kansainvälisissä vertailuissa, mutta pääoman tuottavuutta, esimerkiksi pääoman käyttöasteen muodossa, voitaisiin myös mitata. Tuottavuutta voidaan mitata yksikköinä tai rahallisina arvoina.

Pääoman tuottoaste

Kustannus/hyötyanalyysissä (useimmiten yritystasolla) käytetty indikaattori, jossa verrataan hankkeisiin, investointeihin tai toimintamuotoihin liittyviä rahavirtoja (tuloja ja menoja). Tämä indikaattori ottaa huomioon aikavaikutuksen.

Sosioekonomiset kustannukset

Sairaudesta aiheutuvien kustannusten yhteydessä sosioekonomiset kustannukset merkitsevät kaikkia hyvinvoinnin menetyksiä, joka ovat taloudellisten

prosessien ei-toivottuja sivutuotteita (ulkoisvaikutuksia). Sosioekonomiset kustannukset voivat sisältää terveydenhuoltojärjestelmälle aiheutuneita korjaavia kustannuksia, mahdollisia tuotannon menetyksiä työelämässä tai kotitalouksien tuotannossa sekä inhimillisiä kustannuksia. Jos sosioekonomisia kustannuksia voi välttää, ne voidaan ottaa huomioon määritettäessä kustannus/hyötyanalyysin hyötyjä.

Maksuhalukkuus

Menetelmä, jolla arvioidaan hyödykkeitä, joilla ei ole markkina-arvoa. Tavallisesti sitä käytetään ympäristöllisten hyödykkeiden, turvallisuuden ja terveyden arvioinnissa. Jos populaatio on täysin tietoinen riskeistä ja niiden seurauksista, useimmat tutkimukset osoittavat sen olevan riskin välttämiseen valmis maksamaan suuremman rahamäärän kuin mitä se todennäköisesti suoraan menettäisi riskin toteutuessa. Maksuhalukkuutta arvioidaan haastattelu- ja kyselytutkimuksin ("kontingenssiarviointi").

Työperäiset sairaudet

Sairaudet, joiden syntyyn myötävaikuttavat työolosuhteet.

LYHENTEET

AAA Association d'Assurance contre les Accidents (Luxemburgin tapaturmavakuutusyhdistys)

ANACT Agence nationale pour l'amélioration des conditions de travail (Ranskan kansallinen työolojen kehittämissivasto)

AUVA Allgemeine Unfallsversicherungsanstalt (Itävallan teollisuuden tapaturmavakuutuslaitos)

BAUA Bundesanstalt für Arbeitsschutz und Arbeitsmedizin (Saksan liittotasavallan työsuojeluvirasto)

CBA Cost-Benefit Analysis (kustannus/hyötyanalyysi)

CNAM Caisse nationale d'assurance de maladie (Ranskan kansallinen sairausvakuutusrahasto)

CRAM Caisses regionaux d'assurance de maladie (Ranskan alueelliset sairausvakuutusrahastot)

DWES Tanskan työympäristöhallinto

ECU European Currency Unit (Euroopan unionin laskennallinen rahayksikkö)

EUROSTAT Euroopan yhteisöjen tilastotoimisto

FACT Fonds d'amélioration des conditions de travail (Ranskan työministeriön alainen työolojen rahoitussäätiö)

BKT bruttokansantuote

HSE Health and Safety Executive (Yhdistyneen kuningaskunnan työsuojeluvirasto)

IKA Sosiaaliturvavirasto (Kreikka)

INAIL Istituto nazionale per l'Assicurazione contro gli Infortuni sul Lavoro (Italian kansallinen työtapaturmavakuutuslaitos)

ITACA Istituto per la Trasparenza, l'Aggiornamento e la Certificazione degli Appalti (Italian sopimusten päivitys- ja vahvistamisinstituutti)

NACE Nomenclature générale des activités économiques dans les CE (Euroopan yhteisön toimialaluokitus)

NIA-TNO Alankomaiden työympäristöinstituutti / Alankomaiden sovelletun tieteellisen tutkimuksen laitos

SHAPE Safety & Health and Performance and Enterprises (työsuojelun toimivuutta yrityksissä edistävä hanke)

PK-YRITYKSET Pienet ja keskiuuret yritykset

SYAE Council for safety and health at work (Kreikan työturvallisuus- ja työterveysneuvosto)

Tekes Teknologian tutkimuskeskus (Suomi)

TSR Työsuojelurahasto (Suomi)

European Agency for Safety and Health at Work

Gran Vía, 33. 48009 Bilbao - Spain

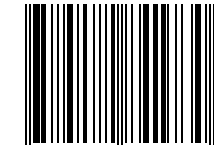
Tel.: 94 - 479 43 60

Fax: 94 - 479 43 83

<http://www.eu-osa.es>

e-mail: information@eu-osa.es

ISBN 92-828-4173-1

9 789282 841730